

PÁPAI KOLLÉGIUMI LAPOK

A PÁPAI REFORMÁTUS TEOLÓGIAI AKADEÉMIA DIÁKÚJSÁGA

FŐSZERKESZTŐ: Sárközi Gergely Antal, PRTA
Szerkesztőség elérhetősége: pklujtag@gmail.com

TÁRSSZERKESZTŐ: Dörömbözi Alex, PRTA
A lapot érintő minden közlemény hozzájuk küldendő.

VIII. ÉVFOLYAM 8-11. SZÁM (2023. AUGUSZTUS-NOVEMBER)

„...*CSAK JÉZUST EGYEDÜL.*”

(MÁRK 9,8)

Írta: Dr. Steinbach József püspök

Dr. Márkus Mihályt, a Dunántúli Református Egyházkerület püspökét (1991–2008), egyetemi tanárt, aranygyűrűs teológiai doktort, tatai lelkipásztort köszöntjük 80. születésnapján. A dunántúli reformátusság nagy családja mindig vallotta és gyakorolta az előttünk jártak tiszteletét, megbecsülésük bibliai parancsának fontosságát. Én magam is, mint közvetlen utódja a püspöki szolgálatban, hálás szívvel tekintek hivatali elődömrre. Mai napig rendszeresen tartjuk a kapcsolatot, véleményét kikérem, elfogadom bölcs figyelmeztetéseit, áldással igyekszem tenni hatalmas egyházvezetői tapasztalatait. Hadd idézzem fel dr. Kovách Attila püspök úr emlékét is, aki Márkus püspök úr elődje volt, és a balatonalmádi, balatonfüzfői gyülekezeti szolgálatra kirendelt. Neki is sokat köszönhetek. Eleven emlék számomra, amikor 2009-ben dr. Tóth Kálmán teológiai professzor sírjánál hárman álltunk; két püspök elődöm, és én, mint hivatalban lévő püspök.

Dr. Márkus Mihály a rendszerváltozás első püspökeként szolgált, amikor tele voltunk reménységgel, hiszen Isten szabadítását tapasztalva kapuk nyíltak meg előttünk. Ezért Márkus Mihály püspök úrnak igen nagy feladatokat adott az Úr püspöki szolgálatának tizennyolc éve alatt, amit Ő maga előre meg is tervezett, az Úr kegyelmében bízva: Az első ciklusban induljon újra a Pápai Református Gimnázium, a második ciklusban kezdje meg szolgálatát ismét a Pápai Református Teológiai Akadémia, a harmadik ciklusban költözzön vissza eredeti székhelyére – Veszprémből Páparra – a Püspöki Hivatal. Mindhárom terv megvalósulhatott. Emellett felsorolni sem lehet azokat az egyháztörténetileg is kiemelkedő szolgálatokat, amelyeket általa végzett el az Úr: már az első ciklusban el kellett indítani és le kellett vezényelni az ingatlan visszaigénylés hosszú folyamatát, közben útjára bocsátotta a Dunántúli Református Lapot, megszervezte a REND fesztivált, a dunántúli reformátusok mára híres és elismert fesztiválját, látogatta a gyülekezeteket, vizitált, tanszékvezetőként tanított a Pápai Református Teológián, tudományos munkát végzett, folyamatosan publikált, közegyházi feladatokat látott el, többek között a MEÖT (Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa) elnöki tisztét, amelyben szintén utódja lehetek. Nem is tudom sorolni tovább a feladatok sokaságát, amelyeket olyan történeti időkben látott el,

amikor az Istentől készített lehetőségeket gazdagon életre kelthette. Püspöki jelentései végén mindig olvashattuk részletes szolgálati naplóját.

Dr. Márkus Mihály püspök úr ezekhez a szolgálatokhoz valóban a legalkalmasabb volt: élő hite, a feltámadott Jézus Krisztus ügye iránti elkötelezettsége, Magyar Református Anyaszentegyházunk iránti szeretete, személyisége, erő feletti ereje, teherbírása, munkabírása, türelme, diplomáciai képessége, az ügy érdekében taktikus bölcsessége ma is utolérhetetlen. Felesége a szolgálatban mindenkor hű társa volt. Magam is tudom, a püspöki szolgálatban a legfőbb szolgatárs a Feleség. Isten után a legfontosabb! Két évig hivatali helyettese is voltam püspök úrnak, ezért egészen közélről is tapasztaltam munkabírását. Érzéseit soha nem mutatta ki, vívódásai, küzdelmei soha nem látszottak az arcán. Komolyan vette azt az Igét, hogy Istenben bízunk mindenekelőtt, és ne emberekben; az embereket szeretni kell és Krisztushoz vezetni, bízni pedig az Úrban kell és lehet. Ezért emberektől nem várt semmit. Magam is egyre inkább így vagyok ezzel, még akkor is, ha személyiségünkben több tekintetben mások vagyunk. Meghatározó számomra humora is, életvidámsága, krisztusi öröme. Mikor megválasztottak az utódjának, hátba veregetett és azzal vigasztalt, semmi gond, úgy fogjam fel, mint „tizennyolc év szigorítottat”. Ezt a mondatát is értem már.

Igen, aki püspök lesz – fontos tudni, hogy a püspököt gyülekezeti küldöttek jelölik és gyülekezetek presbitériumai választják –, annak a szolgálata elején fogalma sincs, milyen hatalmas feladatot kapott, sok örömmel és sok kínnal, emberileg teljes magánnyal, és lavinaként ráömlő ügyekkel, gondokkal, megkeresésekkel, kihívásokkal, programokkal, néha elhordozhatatlan felelősséggel, dicsérgetéssel és gyalázkodással. De kapjuk az erőt, és örömmel szolgáljuk Jézus Krisztus ügyét, építve Isten országát ebben a világban. A legfontosabb, hogy az örömben és a reménységben mindvégig maradjunk meg! Én is hamarosan átadom a szolgálatot majdani utódomnak, hiszen tizenötödik évemben vagyok püspökként. Más történelmi helyzetben, más lehetőség és kihívások között próbáltam Márkus püspök úr nyomdokaiba lépni. Nehéz, de szép idők ezek is, noha sok az aggasztó jel, de mi az Úrban bízunk, aki megtart, megvált, szolgálatunkat megáldja. Mindeddig megsegített minket az Úr (1Sámuel 7,12) – hányszor, de hányszor megtapasztaltam ezt a gyönyörű igei igazságot –, ezután is meg fog segíteni!

Soha nem felejttem el, amikor Márkus püspök úr bevezetett a szolgálatba, majd átadta azt. Megölelt és autójával elhajtott a Veszprémi Székház udvarából. Mi pedig költöztünk Párára, az új székházba, amit Ő felépített, de azt már nem lakta be. A püspökszenteléskor a számomra meghatározó Igével biztatott: Nézzek fel Jézusra, és ne tekintsek másra, csak a feltámadott Úrra, aki előttem jár, vezet, erőt és örömet ad a szolgálatban. Igen, így van: Csak Jézust követni, élni, hirdetni egyedül, csak Őbenne bízni, és csak az Ő irgalmas, üdvözítő szeretetével biztatni másokat!

Az Úr áldja, dr. Márkus Mihály püspök urat a 80. születésnapján; az Úr áldja Szeretteit, Egyházkerületét mindenkor!

A Szerző balatonalmádi-balatonfüzői református lelkipásztor, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, a PRTA tanára.

**DR. MÁRKUS MIHÁLY PÜSPÖKNEK,
A PÁPAI REFORMÁTUS TEOLÓGIAI AKADÉMIA
PROFESSOR EMERITUSÁNAK KÖSZÖNTÉSE 80. SZÜLETÉSNAJÁN**

Ahogy szaporodnak a hátunk mögött az évtizedek, hajlamosak vagyunk azt mondani, amit nagyapáink és nagyanyáink bölcsessége mondott: *végül is így volt szép, így volt jó*. A történelemtől és benne a saját életünkről lassan úgy kezdünk el gondolkodni, mint titokról, amiben vágytunk dolgokra, amelyek nem lettek meg, és nem vágytunk másokra, amelyek meglettek. Tapasztaltunk szeretetet és gyűlöletet, sikert és kudarcot, valamint folyamatosan Isten megtartó kegyelmét. Az alább olvasható igehirdetés-vázlattal, amelyet Pápán 2022 áprilisában mondtam el, együtt gondolkodásra hívom az ünnepeletet és minden olvasót, kérve megtartatást és áldást életére a Pápai Református Teológiai Akadémia tanárainak, hallgatóinak és a közösség minden tagjának képviseletében.

Dr. Németh Tamás
rektor

„Méltó a megöletett bárány, hogy vegyen erőt és gazdagságot, bölcsességet és hatalmasságot, és tisztességet és dicsőséget és áldást!”

„Ünnepenként pedig szabadon kellett neki bocsátania egy foglyot. Erre valamennyien felkiáltottak: Ezt öld meg, Barabbást pedig bocsásd el nekünk!”

Textus: Lk 23,17-18.

A történelem döntések története, harcok, osztályharcok története. Sokan azt mondják róla, hogy azok a döntések, amelyek annyi ember sorsát meghatározták, országok határait megváltoztatták, egyáltalán nem voltak átgondolt, igazságos döntések. Sőt, amikor az ember a döntései előtt nem kérdezi meg az Urat, márpedig az utóbbi száz év történelmében ezt nem tették meg, a döntés nyomán az történik, aminek nem szabadna megtörténnie. Vályi Nagy Ervin, volt professzorom azt írta, hogy a történelem abszurd, nincsen benne Logosz, nincsen benne isteni Ige. Milyen nagy jelentőséget tulajdonítottak pedig annak, hogy a nép, a démosz írja a történelmet, s a népuralmat büszkén nevezzük demokráciának. De százával mondhatnánk a példákat arra, már a görög demokrácia idejéből is, hogy a népuralom tévedések és tragédiák bölcsője volt. Jézus halálát is ilyen közvetlen demokratikus úton követelték.

Mi az oka annak, hogy félresiklanak a legfontosabb döntések? Azért történik ez, mert Isten igéjének ismerete nélkül az emberek céljai és döntései néhány alaphűn köré rendeződnek, a véghezvitel sikeréhez hatalmas erőket mozgatnak meg. és az egyes ember élete nem számít. Ilyen

bűn az irigység, a hatalomvágy, a gyűlölködés, a pénzsóvárság, az önzés. És nyomában az erőszak, a pusztulás és a gyász jár.

Az egyik ilyen rettenetes döntés napja Niszán hónap 13-a, péntek. Ezt később, és minden 13-át, amely pénteki napra esett, szerencsétlen napnak tekintettek és tekintenek. Kicsit furcsa, hogy az alapigék sorában most kerül sorra éppen húsvét után a nagypénteki történet, de ne tekintsük ezt furcsának, mert minden vasárnap a feltámadás napja, s a nagypéntek nem homályosíthatja el azt az üzenetet, hogy Jézus szenvedése értünk történt, és a csodálatos, dicsőséges feltámadás előtörténete. Karinthy Frigyes egyik novellájában újra játszolja az emberekkel ezt a rossz döntést, és amikor mindenki Názáreti-t kiált, a tömegből Pilátus legnagyobb megdöbbenésére mégis a kegyetlen Barabás neve hangzik ki. Nem lehet azt, ami kisiklott végre visszazökkeneni a helyére? Nem lehet, mert nem is kell. Nyugodjunk akkor bele a bűnös világ bűnös döntéseinek tragédiáiba? Nem kell belenyugodni, csak meg kell próbálni megérteni. Nem elég azt mondani, hogy az emberiség története abszurd, értelmetlen, nincsen benne Logosz. Ugyanis egy nagy belső rendben, Isten mindent átfogó rendjében, de egy ember életének rendjében is, gondoljunk József történetére, valahogy helyet találnak a kis és nagy aljasságok is. A második világháború óta beszélnek elévülhetetlen bűnökről. Lehet ilyet mondani, de a késői nemzedékek értetlenül állnak előtte, mert azok, akik ennek a súlyát pontosan értették, már halottak.

Lukács evangéliuma alapján újra átgondoljuk Jézus szenvedéstörténetét. Az ellene felhozott vádakat, a hamisan kigondolt koncepciók pert, amelynek még az igaz mondatai is rosszul csengenek. Hol úgy szól a vád, hogy Isten Fiának mondja magát, hol úgy, hogy a zsidók királya, aki lázong és lázít, hol úgy, hogy le akarja rombolni a templomot. Mindig minden helyzetben van egy újabb vád, és ez ma is így van. Jézus tegnap se, ma se és holnap se lesz népszerű. Az ő története zsidóknak botránkozás, görögöknek bolondság, tudósnak naivitás, vulgárisnak bonyolult, és még sorolhatnánk tovább, de a választottaknak, akik megtartatnak, Istennek ereje.

És ez a *de* jelenti a fordulatot. A leírás mögött van egy másik történet. Ez nem a zsidók botránkozásáról, sem a tanítványok, sem Pilátus tehetetlen gyávaságáról szól, hanem arról, hogy miért lett Isten emberré, miért mondhatjuk azt, hogy az Ige közöttünk lakozott és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal. A dühöngő tömeg, aki Jézus halálát követeli, az a tény, hogy az övéi közé jött és az övéi nem fogadták be, csak az egyik oldal.

Nekünk a másik oldal, ahol Jézus áll, az a döntő. Gyermekkoromban ott lógott a falon Munkácsy *Ecce homo*-jának reprodukciója, ahol a művész tövissel koronázva, megkötözött kézzel, de dicsőségesen ábrázolja Jézust. Ez a csodálatos ebben a történetben. Jézus megkötözötten is győzelmes király, egyetlen főpap, az Atyát kijelentő egyetlen prófétánk akkor is, amikor megverve és megalázva áll Pilátus előtt, akkor is, amikor nem szállt le a keresztről, akkor is, amikor világot újjító szót mond az utolsó leheletével: *elvégeztetett*. Készen van. Végérvényessé lett a megváltás.

A történelem, Jézus szenvedéstörténete nem abszurd események sora, hanem ami látható belőle az nem színe, hanem a fonákja. Akik értenek a kézi hímzéshez, mindig először a fonákját nézik meg, s csak utána a színét. A hátoldalon minden öltésnek ott van a negatívja, az egész mintázatnak a fordítottja látható. A színek ugyanazok, a formák ugyanazok mégis az avatatlan

szemnek kaotikus az egész. De aki érti az alkotó gondolatát, az már szinte látja a hátoldalt nézve is, hogyan bontakoznak ki a színek és a formák az igazi mintán.

A Krisztust követő emberek is ezt látják. Egyik oldalon ott az erőszak, a pusztítás, a gyűlölködés, a kivetettség és elutasítottság, vagy valamilyen szintű megtúrtság. Bár a rókáknak barlangjuk van a madaraknak fészükük, de az ember fiának nincs fejét hová lehajtania. A másik oldalon viszont ott van a hozsánna a Dávid Fiának, ott van a gyógyulások öröme, ott van az evangélium meghallásának öröme. És mindkét oldal valóság. A fonák oldalt is meg kell ismernünk, ha tetszik, ha nem. De boldog az, aki a fonákot látva már a színére gondol. Arra, amit szabad megismernünk. Jézus azért jött, hogy az Isten és az ember örök történetének örömét és boldogságát mutassa meg. Így érthető, amit Jézus a vakon születetről mondott. Sem ő nem vétkezett, sem a szülei, hanem azért vak, hogy nyilvánvalóvá legyenek benne az Isten dolgai. Az események fonákját látják a tanítványok, Jézus pedig a színét magyarázza annak, ami történt.

Azért vagyunk itt a templomban, hogy mi is rácsodálkozzunk: Jézus azért jött, hogy nekem vegye el a vakságomat, nekem gyógyítsa meg a szívemet, nekem tisztítsa ki a hallásomat, nekem bocsássa meg a bűneimet, nekem szóljon ennek az örömhíre. Azért vagyunk itt a templomban, hogy hallva a tömeg dühödt kiabálását, hálát adjunk a mennyei seregek öröméért egyetlen bűnös megtérése miatt. Hogy kimondjuk: Méltó a megöletett bárány, hogy övé legyen az erő és a gazdagság, a bölcsesség és a hatalom, a tisztesség a dicsőség és az áldás. Ámen

A Szerző református lelkipásztor, egyetemi tanár, a PRTA rektora.

A TÖRTÉNETI KERESZTYÉNSÉG JÖVŐJE

Írta: Köntös László

A mai és a közeljövőben várható hazai egyházi helyzet tágabb kontextusának érzékeltetésére elég csak annyit mondani, hogy napjainkra egyre inkább nyilvánvalóvá válnak azok a mély eszme- és mentalitástörténeti törésvonalak, amelyek a mai nyugat és közép-európai térség között húzódnak. Ez azért alapvető, mert a mára egyre kiéleződő kulturális-civilizációs küzdelmek középpontjában a történeti keresztyénséghez való viszony áll. Míg tehát a rendszerváltás környékén még úgy tűnt, hogy Magyarország visszatér oda, ahova mindig is tartozott, a keresztyén Európába, mára már teljességgel nyilvánvaló, hogy a keresztyénség történelmi szerepének, társadalmi helyének az értelmezésében alapvető nézetkülönbségek alakultak ki. E kulturális küzdelemnek ráadásul az az egyik alapvető jellegzetessége, hogy behatol a politikumba. Ebben a helyzetben azt mondani, avagy úgy tenni, mintha a keresztyénség általában, s benne a magyar református egyház egy ideológiailag semleges térben ülne, s úgy tenni, mintha ez nem létezne, eléggé belterjes és öntudatlan magatartásnak tűnne. Minden önelemzésünknek az az egyik legnagyobb fogyatékosága, hogy az egyházat egy burokban képzelet el, s onnan néz ki a „világra”, mintha bizony az egyház maga nem lenne a világ része. Ettől még természetesen teljességgel jogosult az egyháznak mint önálló, a

világtól független entitásnak a teológiai tételezése, ám ha az egyház létének ezt a komplexitását, vagy ha úgy tetszik, ellentmondásosságát egyoldalúan feloldjuk, könnyen hamis eredményekre jutunk. Ha tetszik, ha nem, tudomásul kell venni, hogy abban a kulturális küzdelemben, amelynek a kezdetei már a második világháború utáni időszakra nyúlnak vissza, s amelyben ma a frontvonalak egyre markánsabbakká válnak, az egyházak, köztük a miénk is, mélyen érintve vannak. Értelemszerűen folyik tehát a keresztyénség szerepének értelmezéséért folytatott küzdelem is az Európát ma nagyban meghatározó ideológiai vitákban, ami abban ölt testet, hogy a keresztyénség-értelmezésekben is pontosan tükröződnek a világnézeti pozíciók. Míg egyik oldalon a keresztyénség úgy tűnik fel, mint a közösségi alapú emberkép legfőbb eszmei támasza, addig a másik oldalon az önmagában vett, történelmi előzmények nélküli egyén vált az emberkép alapjává. Látszólag ez pusztán filozófiai ügy, de valójában a társadalomszerveződés alapvető kérdéseiről van szó, amely mélyen érinti a különböző keresztyénség-és egyházértelmezéseket is. Az Európa két fele közötti kulturális törésvonal alapvetően abban mutatkozik meg, hogy míg a nyugati részen a keresztyén civilizáció fogalma, s az ebből levezetett identitás az értelmét veszti, addig nálunk a keresztyén háttérű közösségi identitás képzete még mindig a társadalom eszmei bázisának tűnik fel, még akkor is, ha a keresztyénség teológiai öntudatára a szekularizáció itt is rányomta bélyegét. Nem véletlen tehát, hogy míg nálunk a keresztyénség a lokalitások, a tradíciók és hagyományos identitások védelmének ideologikus eszközeként jelenik meg, addig a Nyugaton ugyanez a keresztyénség már az univerzalizmus eszmei támasza. Általánosságban az mondható el, hogy miközben a szekularizáció folyamatai mind nyugaton, mind a magyar társadalomban egyformán megmutatkoztak az egyháziasság brutális hanyatlásában, addig mégis, hazánkban a keresztyén társadalom eszméje nem vesztette el identitásképző szerepét. Ez politikailag abban ölt testet, hogy nálunk egy olyan pártszövetség tudott tartós és jelentős többségi támogatást szerezni, amely Európa önértelmezésének régóta zajló vitáiban egyértelműen a keresztyénség történeti folytonosságának a megőrzését a társadalomszerveződés döntő mozzanatának tartja.

E fejlemények pikantériáját az adja, hogy miközben a keresztyénség szerepének az értelmezése erőteljesen megjelenik a politikumban, addig e világnézeti küzdelem leggyengébb szereplői a szekularizáció következtében éppen a keresztyénség intézményes képviselői: az egyházak. E körülményből az a megtévesztő látszat következhet, hogy az egyház mindig is úgy tűnik fel, mint a politikum eszköze. Holott nem feltétlenül. Inkább azt kell mondani, hogy az Európán belüli társadalomfejlődések mára már egyre nyilvánvalóbb diszharmóniája pontosan tükröződik mind a politika szintjén megjelenő ideológiákban, mind az uralkodó egyházi önértelmezésekben. De miután a mára meggyengült egyházak már nem tudnak önálló erőként megjelenni, mindig is összefüggésbe kerülnek a politikummal. Nem kell tehát csodálkoznunk azon, hogy egy adott egyházi vezetés retorikájának mindig is lesz politikai olvasata. Nagyjából azt lehet mondani, hogy míg a nyugati egyházak tolmácsolják a keresztyénség progresszív-univerzalista értelmezését, addig a mi térségünk egyházainak önértelmezésében a keresztyénség még mindig úgy jelenik meg, mint a közösségi identitásképzés egyik legerősebb támasza. A lényeg viszont az, hogy az egyházak sehol sem maradhatnak érintetlenek a tágabb ideológiai környezettől. És – minden ellentétes hiedellel szemben – nem azért, mert a „csúnya politika” rájuk telepszik (a politikának

már csak ilyen természete), hanem azért, mert az egyházak anyagi háttér híján nem tudnak önálló politikai erőként megjelenni. Egyszerűen tudomásul kell venni, hogy az eufémisztikusan szekularizációnak nevezett folyamat valódi tartalma egyházi részről az, hogy az egyházak elvesztették egyházfenntartói bázisaikat, minek következtében a régi, középkori, a keresztyén társadalom eszméjére épülő egyházképletet már nem tudták önállóan működtetni. De nem is mondtak le róla. Ebből következik egy sajátosan kettős státusz: az egyház ugyan jelentős történeti-kulturális formáció, de nem képez önálló erőt.

Minden krízistudatunk forrása az, hogy a régi (valójában középkori), az egész társadalmat átfogó, gazdag gyülekezeti és intézményi infrastruktúrával rendelkező egyházkép mint norma tovább él, miközben ennek működtetésére az anyagi bázis szinte teljességgel hiányzik. S hogy a régi egyházkép mennyire tartós és magától értetődő, az mutatja, hogy amikor eljött a rendszerváltás, még csak fel sem vetődött, hogy a református egyház milyen egyházmodellt kövessen. A keresztyén társadalom eszméjéből következő nyomás olyan erős volt, hogy még csak fel sem lehetett vetni például, hogy talán a régi egyházi iskolarendszer akár részleges visszaállítása is meghaladja az egyház önfenntartó képességét. Nyilvánvaló volt, hogy a régi iskolarendszer akár részleges visszaállítása is állami támogatás nélkül nem fog menni. Azt is hozzá kell tenni kritikusan, hogy a rendszerváltozás után semmilyen valódi politikai szándék nem mutatkozott, még keresztyén-konzervatív oldalról sem, az egyházak anyagi talpra állítására. Ami persze a politika oldaláról érthető: kinek kell egy anyagilag független egyházi erőközpont? Amíg tehát egyfelől igaz az, hogy a mai politikai-ideológiai küzdelmekben a keresztyénség hívószava erőteljesen jelen van, addig a másik oldalról a szekularizációban kialakult egyházi *status quo*-ban széles egyetértés mutatkozik: az egyház mint valóságosan önálló entitás ebbe a koordinátarendszerbe nem fér bele. Se Nyugaton, se Közép-Európában.

Az alapképlet az, hogy a mi református egyházunk is, miközben folyamatosan elszegényedett, egy olyan egyházmodellt cipel magával, amelynek a fenntartására már nem, vagy alig képes. Az elszegényedés folyamata visszanyúl a 19.századi magyar polgárosodáshoz, amelynek a legnagyobb anyagi vesztese épp az a társadalmi réteg lett, amely egyházunk bázisa volt. Révész Imre már rég megírta, hogy nálunk az *„iparúzó és kereskedő polgári társadalom legkisebb mértékben éppen azokból a színmagyar paraszti és kismemesi rétegekből alakult ki, amelyekben a református keresztyénség leginkább otthonos volt.”* Az elszegényedés hosszú folyamatát a kommunizmus fejezte be a téveszesítéssel, amely felszámolta az úgy-ahogy egyházfenntartásra még képes régi magyar középosztály maradványát is. Ez a folyamat a szekularizációval karöltve a református egyházat arra kondicionálta, hogy energiáinak jelentős részét jóformán csak a túlélésre fordítsa. Az igazi áldozatok természetesen a papok, akik egy, a régi településszerkezetre épülő egyházat voltak kénytelenek működtetni a maradvány egyháztársadalommal. E folyamat alapvető jellegzetessége a folyamatos klerikalizálódás, amelynek az oka nem a papok „hatalomvágya”, hanem a régi potens egyháztársadalom kiürülése. Ennek mára nézve súlyos következményei vannak, amint ezt később látni fogjuk. Nem kell csodálkozni azon sem, hogy a lelkésztársadalom egy része súlyos mentális zavarokkal küzd e folyamatok következményeként.

De a fentiekben előadott vázlat csak az igazság egyik oldala. Létezik ugyanis egy másik oldal, amelyet az a kérdés világít meg, hogy vajon miért még ma is a keresztyénség áll a világnézeti küzdelmek középpontjában? Miért nem valami más? Mitől van az, hogy a történeti keresztyénség védelme ma is alkalmas politikai identitásképzésre, vagy ha némelyeknek jobban tetszik, ma is eladható politikai termék? Felteszem, ha valamely párt például a buddhizmus melletti, avagy elleni retorikával akarna szavazókat szerezni, nem sok jóra számíthatna. Nos, azért van ez így, mert a történeti keresztyénséget – s benne a reformátusságot sem – nem lehet megkerülni. Úgy értem, megkerülhetetlen viszonyítási pont. Azért az, mert azok az ideológiák, amelyek ma vitatkoznak a keresztyénség jövőjéről, eleve a „produktumai” annak, amiről vitatkoznak: a keresztyénségnek. Mélységes igazság van abban, hogy Európában még az ateista is keresztyén, hiszen alig van olyan nyugati szellemi áramlat, amelynek a keresztyén gyökerei ne lennének kimutathatók, még akkor is, ha egyes képviselői a keresztyénséggel szemben határozzák meg önmagukat. Van tehát itt valami, amit a mai Európa se kiköpni, se lenyelni nem tud: a keresztyénség. Ez viszont arra utal, hogy az a felszínes történelemértelmezés, amely a végleges „keresztyénség utáni” korszakról vizionál, nem érzékeli a történelmi mélyfolyamatokat. Hamis teóriára épül. Míg tehát dolgozatom első felében egy eléggé csüggesztő képet adtam az egyházak és a keresztyénség valódi helyzetéről, addig a másik oldalon mégis csak a világnak ezen a részén igenis létezik egy nagyon súlyos, maradandó, jellegadó keresztyén jelenlét. Mondjuk összefoglalóan így: a keresztyén közösségi szellem. Még akkor is, ha ez az egyének szintjén nem feltétlenül tudatos. Szellem és tudat nem azonos. Az a teóriám, hogy Európában a keresztyén szellem és a keresztyén öntudat nagyban szétvált egymástól, de ez a szétválás nem végleges. Míg a szellem a történelmi mélyfolyamatokban tovább él, s nem is lehet kilépni belőle, addig könnyen lehet, hogy a tudat nem feltétlenül jut el annak felismeréséig, hogy része egy szellemtörténeti folyamatnak, amely létrehozta. Ha viszont eljut, amit hívhatunk az öntudatosodás mozzanatának, akkor annak az a tartalma, hogy a tudat „utoléri” a szellemet. Mondhatom ezt egyszerűbben is: egyre többen döbbenek rá arra, hogy ők keresztyének. Szóval, elég a keresztyénség-és egyházsiratásból.

Ami engem illet, a közeli jövőben arra számítok, hogy tovább folytatódik a kultúrharc. Ez nem könnyű helyzetet jelent az egyház számára. De a kultúrharc, még ha rengeteg szélsőséges formája is van, nem feltétlenül csak negatív jelenség. Mögötte ugyanis az áll, hogy a korábbi konszenzus Európa keresztyénség utáni identitásáról megbomlott, mert megjelent egy régi-új keresztyén öntudat, amely már nem hisz a progresszió-elbeszélésekben. Megtörténik az, hogy a tudat utoléri a szellemet, s egyre többen számára nyilvánvalóvá válik, hogy keresztyénség továbbra is Európa identitásképző fundamentuma. S mit ad Isten, ez az új-régi keresztyén öntudat Magyarországon is megjelent elég erőteljesen. S ha a magyar református egyház jelenéről és jövőjéről beszélünk, erről a körülményről nem illik szégyenlősen megfélekedni, még akkor sem, ha, mint látjuk, a keresztyénségnek mint társadalomszervező erőnek az újrafogalmazása hangsúlyosan megjelenik a politikum szintjén is, mi több, élénk rezonanciára talál. Talán érdemesebb lenne ezt a jelenséget kicsit nagyobb távlatokból nézni és értelmezni, akkor talán megláthatnánk, hogy a magyar keresztyénség, s azon belül a reformátusság előtt hatalmas távlatok nyílnak. Csak öntudat kellene egy sok tekintetben megfélemlített és megtévesztett tudat helyett. A

magam részéről üdvözlöm ezt a fordulatot, még akkor is, ha mint jeleztem, az egyházak gyengeségének tulajdoníthatóan minden egyházi véleményalkotásnak politikai olvasata is lesz. De én azt gondolom, hogy ezt a kockázatot fel kell vállalni.

Politikum és egyház viszonya ellentmondásos jelenség. Mert míg az egyik oldalról az egyház *sui generis* önálló entitás, addig a másik oldalról mégiscsak a társadalom része. E kettősség feloldása természetesen fogalmi bűvészmutatványokkal lehetséges ugyan, de ha a társadalomtörténeti és teológiai aspektus komplexitását egyoldalúan feloldjuk, hamis diagnózishoz jutunk. E sorok írójának sokszor van olyan benyomása, hogy elvi önreflexióinkban a teológiai sík túlhangsúlyos a társadalomtörténeti nézőponttal szemben, aminek a következtében a „látható” és a „láthatatlan” egyházzal szól elbeszélések valójában elmennek egymás mellett. Az egyház teológiai önértelmezésének primátusa természetesen megkérdőjelezhetetlen, ugyanakkor vakvá tehet az egyháznak mint társadalomtörténeti fenoménnek a vizsgálatára. Így jöhet létre a megkettőzött valóság, ami abban ölt testet, hogy a teológiai tudatban megőrzött egyház folytonosan beleütközik a valóságos, történeti egyházba, s a két valóság nem találkozik. Holott találkozhatna, ha társadalomtörténeti nézőpontot is beemeljük a teológiai reflexióba. Ha ez nem történik meg, könnyen kialakulhat az a helyzet, hogy a teológiának nem ér le a lába földre. Ez a dolgot valójában e színopszis vázlatának felrajzolására tesz kísérletet.

Magyarországon az a helyzet, hogy miközben a politika szintjén újra megjelent a keresztyén civilizáció eszméje mint a társadalomszerveződés alapja, addig a másik oldalon az ismert és ismertett folyamatok eredményeként kialakult egy eléggé belterjes egyház, amely öfenntartásra és öngazgatásra alig-alig képes. Nem elég tehát, hogy a református egyházat amúgy is sújtotta az elszegényedés és szekularizáció folyamata (a kettő nyilván összefügg), az örökölt egyházigazgatási struktúra egy idő után alkalmatlannak bizonyult a válságjelenségek hatékony kezelésére. A legnagyobb ellentmondás természetesen abból származik, hogy miközben a reformáció kőkeményen újrafogalmazta az egyház teológiai alapjait, addig a reformáció nyomán újraformálódó aktuális egyház mégis csak a keresztyén társadalom eszméjén nyugvó egyházmodellre települt rá. Anélkül azonban, hogy átvette volna a katolikus egyházigazgatási hierarchiát. Ennek az lett a hosszú távú következménye, hogy egyházunkban soha nem tudott kialakulni erős központi végrehajtó hatalom. Ennek a hiánya főleg akkor válik nyilvánvalóvá, ha egyetemes válságjelenségeket koncepciózusan kezelni kellene. Hatalom nélkül a koncepció (stratégiáról nem is beszélve) semmit sem ér.

A lényeg tehát az, hogy miközben a keresztyén társadalom eszméjére épülő egyházmodell a református egyházban tovább él, a működtetésére már régóta hiányoznak az alapfeltételek. Ugyanakkor, mint napjainkra kiderült, a keresztyén közösségi szellem mégsem vált a múlt martalékává, sőt, a politikum szintjén újra erőteljesen megjelent, mintegy ellenpontként a történelmi előzmények nélküli egyénre alapozott társadalomképpel szemben. A keresztyén társadalom eszméje hazánkban igenis erőteljesen jelen van továbbra is, még akkor is, a teológiai öntudatát már részben vagy egészében elvesztette.

E sajátos kettősség eléggé ellentmondásos helyzetet produkál, s az egyházon belül nem kevés frusztráltságot idézhet elő. Az a helyzet ugyanis, hogy a keresztyén civilizáció eszméjére újra

rátaláló politikum egy eléggé lerongyolódott egyházat talált, de ahelyett, hogy az egyház önállósítására tett volna kísérletet, arra vállalkozik, hogy az egyházat, s főleg a gyülekezeti hálóra ráépülő intézményi rendszert állami támogatással újra felépítse. Míg egyik oldalról üdvözlöm, hogy Magyarországon megjelent a civilizációs keresztyén öntudat politikai kifejeződése, addig másik oldalon a hathatós állami támogatással újraszerveződő egyház súlyos kérdéseket vet fel: nem segíti elő az egyház belső integritását, komoly belső érdekeszültségeket szül az egyházi szerkezet minden szintjén, a lobbitevékenységek láthatatlan hálója megmérgezheti a közösségi kapcsolatokat. A legsúlyosabb következmény természetesen az, hogy az egyházat kiszolgáltatottá teszi a mindenkori politikai fejleményeknek, aminek az lesz az eredménye, hogy az egyház néma marad akkor is, ha meg kellene szólalnia. Az én személyes véleményem az, hogy ez hiba, hiszen az egyház – bármilyen politikai formáció is kerüljön hatalomra – soha nem fogja tudni elkerülni, hogy megszólalásának ne legyen pártpolitikai olvasata, legfeljebb akkor, ha nem mond semmit. De mint tudjuk, a semmit nem mondásnak is megvan a hosszú távú kockázata.

A magam részéről tehát üdvözlöm a keresztyénséghez mint civilizáció alkotó erőhöz való visszatalálást még akkor is, ha ez ma megjelenik a politikumban is. Támogatandó fejleménynek tartom. Ugyanakkor azt gondolom, hogy az egyház újraszervezésének, sőt intézményi bővítésének állami háttérű kísérlete komoly dilemmákat vet fel. Az egyház mégiscsak önfenntartásra képes gyülekezetekben él, s ha vannak is intézményei, azoknak szervesen a gyülekezetekből kellene kinőnie. Alapvetően kívánatos lenne tehát, ha az egyház függése az államtól nem növekvő, hanem csökkenő tendenciát mutatna.

Nem olyan elképzelhetetlen ez. Mint fentebb rámutattunk, az egyház elszegényedésének kezdete a polgárosodási folyamatok magyarországi sajátosságaira vezethetők vissza. Ami viszont most történik Magyarországon, az éppen a visszanyúlás a polgárosodáshoz. Nagy esély mutatkozik arra, hogy megerősödik egy új középosztály, amely közösségi identitásának kifejeződését a keresztyénségben találja meg. Ez egy hosszú folyamat, de nem reménytelen. Ezzel kialakulhat egy új, anyagilag stabil, sőt tőkeerős egyházfenntartó réteg, amely nem csak a pénzt hozza, hanem mindazon kompetenciákat is, amelyek ma az egyház működtetéséhez szükségesek. Mert az nyilvánvaló, hogy az állami pénzek megjelenése az egyházat teljesen felkészületlenül érte, hiszen a korábban kiürült egyháztársadalomban hol is lehetnének a szükséges kompetenciák? Ez az egyház rendszerszintű működtetésében egyre erőteljesebben megmutatkozik, s felveti a kormányzóképeség kérdését is. Nyilvánvaló, hogy az egyházvezetésre óriási teher hárul, sőt azt is meg merem kockáztatni, hogy a jelenlegi egyházvezetési kondíciók alkalmatlanok egy kiterjedt egyházigazgatási rendszer működtetésére. Ez abban a szimpla tényben rögzíthető, hogy az egyházvezetés minden szintjén, a gyülekezettől, az egyházmegyén keresztül az egyházkerületig a vezető mögül hiányzik a szakértői infrastruktúra. A pap építkezik, pályázik, menedzsel, szakért, pénzt költ és elszámol, s „mellesleg” prédikál. A püspök dettó. Ez nyilvánvalóan felveti az egyházvezetés rendszerének teljes újragondolását, beleértve évszázados strukturális problémákat is. A szakértői háttér hiánya mögött természetesen pénzhiány is van, hiszen melyik gyülekezet, egyházmegye, egyházkerület tudna megfinanszírozni olyan kompetenciákat, amelyeknek a javadalmazása, ha lenne is rá pénz, hihetetlen bérfezültségeket okozna? Az a véleményem tehát,

hogy míg üdvözlöm az állami támogatást, még ha az, mint látjuk, komoly problémákat okozhat, mégis csak az lenne a kívánatos, ha az egyház függetlenedni tudna a mindenkori államtól. Noha ez ma illuzórikusnak tűnhet, Magyarországon mégis létrejöhet egy olyan egyházfenntartásra képes társadalmi réteg, amelynek számára világnézetileg a keresztyénség továbbra is tájékozódási pont.

Amit ehhez a református egyház hozzá tud tenni, nem kevés: a teológiai öntudat. Mert az ugyan igaz, hogy a keresztyén civilizáció eszméje újra képes megszólítani sokakat, sőt megkerülhetetlen politikai erővé is tud válni, ám az is nyilvánvaló, hogy ez a keresztyénség értelmezés már elveszítette teológiai öntudatát, s a keresztyénségre inkább történelmi szerepe felől tekint. A teológiai öntudat újraépítése társadalmi szinten azért fontos, sőt elengedhetetlen, mert a szekularizmus világnézetének kritikai tárgyalása nélkül az egyháznak csak egyetlen hivatkozási alapja marad: a régisége. Ez kevés.

Míg tehát üdvözlöm a keresztyén civilizáció eszméjének újrafelfedezését, és beemelését a mai identitásvitákba, sőt politikumba, addig látni kell, hogy ez a fordulat teológiai megalapozást igényel. Magyarán annak újrafogalmazását, hogy a keresztyén civilizáció fogalma, a történelmi folytonosság eszméje nem azért fontos, hogy „megőrizzük a múltunkat”, hanem azért, mert, akárhogyan is, e történelmi folytonosságon keresztül ért el hozzánk a Szentlélek által az Ige. S az Ige nem azért fontos, mert egy régi könyv által jutott el hozzánk, hanem azért, mert általa vált a valóság megfogalmazhatóvá. A teológiai öntudat annak felismerését jelenti, hogy a keresztyén civilizáció nem eredet, hanem következmény. Míg tehát üdvözlöm azt a konzervatív fordulatot, amely a keresztyénséget újra a közösségi önértelmezés alapjává kívánja tenni, s egy új-régi civilizációs öntudatot akar felépíteni, addig azt gondolom, hogy a kulturális dimenzió is túl kell lépni egy újra megtalált teológiai öntudat felé. Magyarán, újra fel kell fedezni az Igét mint a valóság értelmezésének számunkra Istentől adott egyetlen, végső alapját. Az eredet az Ige. Az Ige hozta létre a keresztyén civilizációt, s nem a keresztyén civilizáció az Igét.

Miközben tehát radikálisan szembe kell nézni azokkal a társadalomtörténelmi folyamatokkal, amelyeknek részesei voltunk és vagyunk, látni kell – még a keresztyén civilizáció eszméjét zászlajára tűző politikumnak is –, hogy nincs keresztyén történelmi folytonosság teológiai öntudat nélkül. Ennek hordozója pedig az egyház. Csak ez adhat református egyházunknak olyan öntudatot, amely képes szembeszállni a keresztyénség végét hirdető szekuláris utópiákkal.

(A Confessio 2020/4. számában megjelent írás szerkesztett változata.)

A Szerző református lelkipásztor, ny. egyházkerületi főjegyző, a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek igazgatója.

„TE AZÉRT A MUNKÁNAK TERHÉT HORDOZZAD, MINT A JÉZUS KRISZTUS JÓ VITÉZE.”

2TIM 2,3

Írta: Baráth Julianna

Főtiszteletű Püspök Úr! Kedves Testvérem az Úr Jézus Krisztusban!

A Mindenható, Kegyelmes Urunk úgy vezetett, hogy gyerekkorom óta voltam tanúja szolgálatodnak, majd később szolgátársak lehettünk az Úr Jézus Krisztusban.

Különös idők voltak, a szocializmus utolsó két évtizede – emberileg szólva, már akkor is próbálták elhitetni, hogy Krisztus népének, a református egyháznak nincs jövője. Reménytelenül foglalkoztunk, a nyíltan egyházellenes szocialista erők látszólag győzelemre álltak ezekben az időkben.

Márkus Mihály tiszteletes bácsi – az én szememben – hittel, lendülettel szolgált, a szó nemes értelmében, szóval, kétkezi munkával, zenei tehetséggel megáldott családja apraja-nagyjával. Krisztus ügyéért elkötelezett, egymást segítő, támogató, lehetetlent nem ismerő lelkészeket láttam magam körül (Bérces István, Szász Károly, Császár Sándor, Németh Gyula, Péntek László stb.). Időközben én is lelkipásztor lettem, Nagytiszteletű úrnak mindig volt hozzám egy jó szava, biztatása.

És elérkezett a rendszerváltás különös ideje, ami nem a leépülésről, hanem sok tekintetben az újrakezdésről az újat kezdésről szólt. Márkus Mihály nagytiszteletű úrból püspök úr lett, aki nagyon határozottan képviselte, hogy ez a tiszt kizárólag a szolgálatban jelent megkülönböztetett felelősséget és semmiképpen nem kiváltságokat. Visszagondolva, csodák sorozatát éltük meg, ami nagyon sok örömmel járt, de sok kísértéssel, buktatóval, kétséggel – néhány hívószó: kárpótlás, iskolák, intézmények visszavétele vagy újraindítása, hittanoktatás újragondolása stb.

A pápai református gimnázium újraindításának közelebbről is tanúja lehettem, amikor kérésére az újra induló gimnázium második tanévében a intézmény vallástanára voltam.

Több mint egy évtizeden keresztül a kerület katechetikai előadójaként lelkésztársainkkal együtt szolgálva kerestük az új megoldásokat a hittanoktatás támogatására, eszközökkel, találkozókkal, képzésekkel, táborok, programok támogatásával.

A pápai teológia újraindulásával az egyháztörténet megismerése iránti szenvedélye is helyet kapott, ez soha nem volt öncélú tudomány, hanem példakeresés arra, hogy Isten hogyan volt jelen, és tartotta meg népét minden időben.

Az idő múlása, a szolgálat, a Krisztus ügye iránti elkötelezettség tekintetében semmi változást nem hozott. Köszönöm, hogy ugyanaz a erő, lendület, reményteljes, biztató szó hangzik felém mai is, ha találkozunk.

A felidézett történet- és eseményfoszlányok mutatják, hogy miért jut eszembe, ha dr. Márkus Mihály püspök úrra gondolok, hogy Ő Jézus Krisztus jó vitéze, aki munkák terhét hordozta. Isten iránti hálával köszönöm meg én is közöttünk végzett eddigi szolgálatát!

Isten éltesse, áldja még sokáig Jézus Krisztus jó vitézét, kedves családja és református egyházunk közösségében!

A Szerző nyáradi református lelkipásztor, a DREK Katechetikai Intézetének vezetője, a Pápai Református Kollégium Gimnáziumának volt igazgatója.

NEM ERŐVEL???

Írta: Dr. Szabó Előd

Textus: „*A velem beszélő angyal ezt kérdezte tőlem: Nem tudod, mit jelentenek? Azt mondtam: Nem, uram! Erre ő így szólt hozzám: Az Úr igéje ezt mondja: Nem hatalommal és nem erővel, hanem az én lelkemmel! - mondja a Seregek Ura.*” (Zak 4,5-6.)¹

Amikor egy gyülekezet új lelkészt választ, akkor alapvetően ismeretlen útra lép. Amikor egy lelkész új gyülekezetbe kerül, akkor sok minden ismeretlen várja. Igaz ez a tatai gyülekezetre és igaz ez rám is. Annak ellenére is, hogy sok mindenről tudunk, hogy sok minden ismerettel rendelkezünk, mégis várákozás van bennünk, vajon mi és hogyan fog történni. Elvárások pedig vannak, bennem is a gyülekezet felé és nyilvánvalóan a gyülekezetben is felém. Olyan ez, mint amikor egy képet magunk elé képzelünk, de nem tudjuk, hogy az vajon megvalósul-e. Valami hasonló érzése lehetett a látomást látó prófétának is, amikor az angyal felteszi a kérdést: „nem tudod mit jelentenek ezek”? Ő pedig kénytelen azt válaszolni, hogy „nem tudom”.

Ebben a helyzetben pedig nem az a válasz, hogy akkor tanuld meg, vagy éppen dolgozzál többet és kutasd ki, hanem a válasz a Seregek Urának szava. Ez az első, amit szívemre helyezett a Mindenható. Lehet, hogy sok minden ismeretlen, de van Valaki, aki ismerősként szólít meg. Aki gyermekkoromtól fogva vezetett, Aki a naszályi gyülekezetben olyan sok mindent adott, és Aki itt a tatai gyülekezetben is fogja a kezemet. Az úton sok minden ismeretlen, de a legfontosabb útitárs, a Seregek Ura ismerős. Ez az, ami a gyülekezetnek is biztatás. Az Örökkévaló, aki eddig az elmúlt évszázadok mindenféle viszontagságai, viharai között is elvezette a gyülekezetet, Ő vezet minket továbbra is. Nem a látomás a lényeges, nem az elvárás a fontos, hanem a tisztánlátás. Biztosan tudom, hogy Isten velem van, hiszen megszólított.

Ez a megszólítás pedig igen konkrét. Összesen három dolog, amire ügyelni kell. „*Nem hatalommal*” – mondja a Seregek Ura. Ez az, amit mindnyájunknak kerülni kell. Ne akarjunk a gyülekezetben emberi hatalomról beszélni. Akkor sem, ha most itt a templomban, hadd mondjam így, telt ház van, hiszen a sokaság nem hatalom, hanem felelősség. Akkor sem, hogyha úgy gondoljuk, hogy a tatai gyülekezet nagy gyülekezet, hiszen ez nem hatalom, hanem felelősség. Felelősség a lelkipásztornak, hiszen ahogyan Jézus mondja, „*akinek sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bíztak, attól többet kérnek számon*” (Lk 12,48.). De felelősség a gyülekezetnek is, hiszen a hívek soha nem mondhatnak le arról a küldetésről, hogy másokat hívogassanak. „*Nem hatalommal*” – mondja a Seregek Ura.

A másik dolog, amire ügyelni kell, hogy „*nem erővel*”. Az emberi erő ugyanis nagyon véges és bizony gyakran elmúlik. Éppen a múlt hét forgatagában éreztem nem is egyszer, hogy bizony az erőm véget ért. Ha pedig ez megtörtént egyszer, meg fog történni máskor is. Lehet vajon ilyen erőre

¹ A Dunántúli Református Egyházkerület címerében szereplő zakariási ige kapcsán megírt prédikációval kérem Isten áldását Dr. Márkus Mihály Püspök Úr további életére 80. születésnapján. Az igehirdetés a Tatai Református Egyházközségben hangzott el 2012. október 20-án beiktatásom alkalmával. 2012 júniusától Dr. Márkus Mihály Püspök Úrral szolgálhattam Tatán, egészen nyugdíjba vonulásáig.

gyülekezeti életet építeni? De ugyanígy magára nézhet a gyülekezet is. Amikor azt tapasztaljuk, hogy a gyülekezeti létszám ingadozik, az érdeklődés hol nagyobb, hol alacsonyabb, akkor kimondhatjuk, hogy a gyülekezet erejére sem lehet a tatai egyházközség életét építeni. „*Nem erővel*” – mondja a Seregek Ura.

A harmadik dolog pedig, amire ügyelni kell, amit így mond a mennyei szózat: „*hanem az én lelkemmel*” – mondja a Seregek Ura. Hogyha a lelkész és a gyülekezet leszámol a saját erejével és a sokszor neki tulajdonított vagy éppen magának képzelt hatalmával, akkor és csak akkor valósulhat meg az, hogy Isten Szentlelkével haladunk tovább. Mindaddig, amíg van emberi, amíg úgy gondoljuk, hogy a gyülekezet élete mehet lendületből, vagy erőből, addig Isten Lelkét nem tudjuk teljesen beengedni magunk közé. Az Úristen építő Lelke csak ott tud munkálkodni, ahol a teljes gyülekezet, minden egyes gyülekezeti tag, az összes presbiter, mindegyik gondnok és valamennyi lelkipásztor azt mondja: nincsen értelme sem erővel próbálkozni, sem semmilyen hatalomra gondolni, csak a Szentlélek mindig megújító erejére. „*Nem hatalommal, sem erővel, hanem az én lelkemmel – így szól a Seregek Ura*”.

És mi történik akkor, amikor Isten Lelkével telik meg minden? Akkor a mennyei szózat is megváltozik: Lelkemmel, tehát erővel és hatalommal – így szól a Seregek Ura. Övé az erő, amely a semmiből világot teremtett, Övé a hatalom, amely ezt a világegyetemet képes igazgatni. Ahol a Szentlélek van, ott van vele együtt az erő is és a hatalom is. Ahol a Szentlélek van, ott minden megújul. Ahol a Szentlélek van, ott minden szeretettel telik meg. Isten Lelkével együtt lesz részese a gyülekezet is és a lelkipásztor is annak a csodának, amit így mond az apostol: „*mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem*” (Fil 4,13.).

Kedves Tatai Gyülekezet, Kedves Testvéreim! Amikor elindulunk együtt arra az útra, amin a gyülekezetet építeni szeretnénk, akkor vegyük komolyan azt, hogy továbbra is a Seregek Ura jön velünk, Aki megszólít és Lelkét adja. Ezért hívogassuk minden napon, meg nem szűnő lelkesedéssel Istennek Lelkét: „*Könyörögjünk az Istennek Szentlelkének, Bocsássa ki magas mennyből fénylő világát, Végye el mi szívünknek minden homályát, Hogy érthessük Istenünknek Mindenben akaratját*”. (231. dicséret 1. vsz.)

Ámen!

A Szerző tatai református lelkipásztor, egyetemi tanár, a PRTA Szisztematikus-történeti Intézetének vezetője.

„Zarándokének. Áldjátok az Urat mindnyájan ti, akik az Úr szolgálói vagytok, akik az Úr házában álltok éjjelente! Emeljétek föl kezeteiket a szentély felé, és áldjátok az Urat! Áldjon meg téged a Sionról az Úr, aki az eget és a földet alkotta!”

(Zsoltárok 134,1-3.)

**„AZT PEDIG TUDJUK, HOGY AKIK ISTENT SZERETIK, AZOKNAK
MINDEN JAVUKRA SZOLGÁL,
AZOKNAK, AKIKET ÖRÖK ELHATÁROZÁSA SZERINT ELHÍVOTT.”
(RÓMA 8,28)**

Írta: Papp-Szabó Szimonetta

Az Isten által elhívott ember életén meglátszik az Isten munkája. A Biblia lapjain számos példa áll előttünk, olyan emberek, akik azért munkálkodtak, hogy az Isten Országát építsék, népét gyarapítsák itt a földön. Hosszasan sorolhatnánk a hit példaképeit Ábrahámtól kezdve Pálon keresztül még sok-sok embert felsorolva, de nem szabad elmennünk szó nélkül amellet, hogy a Biblia könyveinek megírása óta még mindig vannak olyan emberek, akik példává lehetnek a hitben, a hitre nevelésben, akkor is, amikor a nehézségek, próbák mellett is ki kell állni az Isten mellett, hiszen ez minden hívő ember feladata. Kevés olyan embert ismerek, ami kisgyermekként, még édesapja elvesztése után is bízott Istenben és nem csak bízott, hanem rendületlenül szolgálta és szolgálja mind a mai napig. Egy olyan emberről van szó, aki a lelkészi hivatást választotta, tanított, gyülekezeteit, egyházkerületünket vezette, pásztorolta. Gyermekait is hitben nevelte feleségével együtt. Isten gazdag áldása meglátszik gyermeki életén is, hiszen többen a lelkészi hivatást választották, és többi gyermeke is az Isten útján jár. És most unokáinak kívánja átadni azokat az eredményeket, amelyekkel felvértezhetik magukat, a hitben való járásra. Püspök Urunk, akit a teológián csak *Püsinék* hívtak, mindig tud egy anekdotát bárhol, bármilyen beszélgetés is alakul ki. Ezek az anekdoták, mindig tanulságosak, segítséget adnak a szolgálatokban és viccektől sem mentesek.

A teológián töltött éveim alatt megtapasztalhattam, hogy mennyire tág fogalom az egyháztörténet, mint óra. Mennyire fontos az egyháztörténet vizsgákra való felkészülésben az, hogy nem csak a tananyagot kellett megtanulni, hanem bármilyen téma is adatott, tudni kellett róla beszélni, beszélgetni. A vizsgák kezdetén mindenki nagy váradalommal volt, hiszen nem tudhatta, hogy Püspök Úr dobókockáival tud-e hatvan fölötti számot dobni (az egyedi dobókockákkal), hiszen ha valaki nagyobb számot dobott, akkor a hatvan tételből bármelyiket választhatta. Említésre méltók még a szemináriumi dolgozatok előadásai, ahol egy adott este, sokszor hajnalba nyúlóan hallgathattuk meg, ki milyen témával készült az adott tárgyból. Ezek az esték jó hangulatban teltek és segítettek bennünket abban, hogy előadásmódunkat próbálgassuk, fejlesszük.

Életén keresztül megláthatjuk, hogy ahol az Isten elvesz, ott ad is. Ad szerettet, békességet, szolgálatot, hitet, az ő esetében hosszú és tartalmas életet. Szolgálatát és püspöksége alatt számtalan emberen és gyülekezeten segített, áldás volt a munkáján.

Ezzel az igével köszöntöm Márkus Mihály Nyugalmazott Püspök Urat 80. születésnapja alkalmából. Adjon az Isten még sok-sok boldog évet neki családja körében.

* * *

Bemutakozás:

Teológiai tanulmányaimat 2008-ban kezdtem férjemmel, Papp Lászlóval együtt a Pápai Református Teológiai Akadémián. 2013-14-ben töltöttem hatodévetem Veszprémben. Ez idő alatt (2013 tavaszi és őszi szemeszterében) elvégeztem a katechéta szakot, ahol 2014 januárjában sikeres záróvizsgát tettem. 2014 tavaszi félévében pedig lezártam teológiai tanulmányaimat. Ez év őszén sikeres lelkészképesítő vizsgát tettem. 2014-ben a tatai gyülekezetbe kerültem beosztott lelkészi státuszba. Első gyermekünk azév novemberében született. 2017 augusztusában megszületett második gyermekünk. A 2018-19-es tanévben elvégeztem a Károli Gáspár Református Egyetem Hittanár-nevelő szakát. Tatán töltött éveim alatt a gyermekek közti szolgálatokban tudtam részt vállalni: gyermek-istentisztelet, bölcsődei hitoktatás. 2019-től 2021-ig egyházmegyei beosztott lelkészi státuszban voltam a Tatai Református Egyházmegyében. 2020 áprilisában született meg harmadik gyermekünk, majd 2020 júliusában költöztünk Tarjánba, ahol férjemmel, június 16-a óta láttuk el a lelkészi szolgálatokat Tarján, Héreg, Bajna és Nagysáp településeken. 2023. június 16-án a héregi gyülekezet megválasztott és beiktatott lelkésze lett a férjem, engem pedig a tarjáni gyülekezet választott meg lelképásztornak.

A Szerző tarjáni református lelképásztor, a PRTA végzett hallgatója.

BEIKTATÁSI IGEHIRDETÉS

Tata 2021. október 30.

Írta: Farkas Balázs

Textus: „*Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem*” (János evangéliuma 3,30.)

Kedves Testvéreim!

Sokan kérdeztétek az elmúlt napokban: Nem félek-e a mai naptól? Bár van bennem egyfajta szent izgalom, de őszintén megvallva egy dologtól félttem csak. Nem attól, hogy ma a szószékről kell szólnom hozzátok. Nem is attól, hogy ne lenne minden megfelelő a szervezésben. Hanem attól, nehogy emberi oldalt túlhangsúlyozzuk és az isteni oldalt nem hagyjuk kiteljesedni. Hogy a teremtményről többet szólunk, mint a Teremtőről. Ha a megszabadítottokra figyelünk a Szabadító helyett. Félttem, hogy a vezérigének nem tudunk majd megfelelni. *Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem* – mondja Keresztelő János az élet legfontosabb törvényszerűségéről, amit röviden így fogalmazhatnánk meg: Isten mindig nagyobb. Komoly veszély van abban, ha ezt a törvényszerűséget elfelejtjük, megtagadjuk. Saját életemben, szolgálatomban sokszor tapasztaltam meg, milyen nagy hiba az, ha én növekszem, elismerést keresek, földi dicsőségre áhítozom, de Krisztusnak nem adok teret. Mert áldás és valódi öröm csak akkor van, ha a János által említett folyamat megy végbe – Jézus növekszik, én pedig kisebbé válok.

Keresztelő János azonban egy természetes folyamatról beszél. Pedig a bennünk lakozó bűn miatt ez mégsem magától értetődő: Isten központi helyre kerülése az életünkben, önmagunk

háttérbe helyezésével. Hiszen a kapcsolat megszakadt, elfordultunk Istentől, azóta pedig másról sem szól az élet, hogy nagyobbak legyünk a másiknál – legyen szó: családról, munkahelyről, mindennapi élet versenypályáiról. De János megsejt valamit, amikor is kapcsolatba, viszonyításba helyezi magát Krisztussal. Én és ő - Neki és Nekem. Ebben a viszonyításban pedig minden benne van, az egész üdvtörténet. Mert eljött az Isten báránya, aki elvette a világ bűnét. A Teremtő utánanyúlt a teremtményéért. János látja Istennek ezt a testet öltött szeretetét Jézusban és megtapasztalja hatalmát. Ebből fakad ez a természetesség és az isteni törvényszerűség elfogadása: *Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem...*

A kisebbé válás azonban nem jelentéktelenség. János az előző versekben a tanítványai felháborodására, miszerint Jézus több követőt gyűjt magának, azt válaszolja, hogy nem ő a lényeges, nem ő a fontos, hanem Krisztus. Ő csak a vőlegény barátja az esküvőn, osztozik az örömben, de nem ő a lényeges. A kor esküvői szokásai elevenednek meg szavaiban, de én egy másik példával értetném meg ezt a sport világából. Az elmúlt időszakban gyülekezeti focin azt vettem észre magamon – remélem nem az öregség, hanem a játékról formálódott véleményem miatt – hogy nagyobb öröm egy-egy gólt előkészíteni, mint azt befejezni, gól szerezeni. A gólszerző és az előkészítő öröme pedig közös, a cél elérésén való ujjongás. Így van ez a hívő, az Istennel kapcsolatba kerülő ember életében is. A cél, a lényeg már nem mi magunk vagyunk, hanem az, hogy Krisztust középre helyezve, minél inkább láthatóvá váljon. Ha pedig én kisebbé válok, egyre jobban látszani fog Ő is. Ennek két hatása van szolgálatunkra nézve. Nem magunknak gyűjtünk követőket, hanem Krisztus köré hívunk másokat is. Fontos, hogy láthatóvá váljon az életünkben, hiszen Rá van szüksége ennek a világnak. Hiszen ma sincs nagyobb hatalom, földi dicsőség, veszedelem, fenyegetés és semmi, ami nagyobb és dicsőségesebb lenne az értünk meghalt és feltámadott Krisztusnál. Másrészt, ha Jézust helyezük a középpontba, önmagunkat pedig kisebbé tesszük, akkor észre vehetjük a világ elesettjeit, a szegényeket, a magányosokat, e világ kisebbjeit, akikben magát Krisztust szolgálhatjuk szeretetünkkel, diakóniánkban. Ezért fontos: *Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem.*

Növekedni... János nem tudja meddig tart még szolgálata, talán már sejti, hogy a végéhez közelít. Talán már börtönben van, az is lehet, hogy a halálos ítéletre vár. Hiszem azonban, hogy nem ezért tudja elfogadni és átengedni Krisztusnak az első helyet, hanem azért mert tudja: az Ő növekedésének nincs határa, csak beteljesedése. Elindulva az egyénben, benned és bennem, akik megtapasztaljuk, hogy Isteni vagyunk Krisztusért, mint szőlővesszők a tőkéhez kapcsolódva, teremve a Lélek szerinti gyümölcsöket. De Krisztus növekedése megfigyelhető az egyéni életen túl a közösségeinkben, gyülekezeteinkben is. Hálás a szívem, hogy ennek tanúja lehetek itt Tatán, akár a gyülekezetekben, akár a csoportokban, az intézményekben. Ám Krisztus növekedése a beteljesedés felé halad ebben a világban, hogy majd az újjáteremtéskor Ő legyen minden mindenkben. Ez az, amit János meglátott és megértett.

Nem tudom Testvéreim, hogy a lekipásztori szolgálatom meddig fog tartani itt közöttetek. Viszont remélem, hogy együtt lehetünk tanúi és bátor bizonyosságtevői annak, hogy a Teremtő Isten kapcsolatba lép velünk és megszólít Bennünket itt Tatán, az egyházmegyében, a kerületben, református egyházunkban határon innen és túl is. Ezt a kapcsolatot felismerve, magunkat kisebbé téve, figyelve a Krisztusra, megtapasztalva a növekedést, haladjunk reménységgel a boldog beteljesedésig együtt! Így legyen! Ámen!

Imádkozzunk!

Mindenható Istenünk, Mennyei Édesatyánk az Úr Jézus Krisztus által! Áldunk és magasztalunk Téged, mert hűséges Isten vagy, aki nem hitünk és engedelmességünk szerint tartasz ki mellettünk, hanem kegyelmedért és szeretetedért, melyet Krisztusban tökéletesen láthatunk és megismerhetünk. Köszönjük neked, hogy ebben a gyülekezetben igédre halló füleket adtál, Lelkeddel pedig folyamatosan erősítesz és bátorítasz bennünket, hogy saját öemberünket napról napra legyőzzük és egyre jobban a Te gyermekeidként tudjunk élni ebben a világban. Mutasd meg nekünk, hogy hol tartjuk még mindig fontosabbnak magunkat, mint Téged, hol szeretnénk még mi nagyobbá válni és nem növekedni hagyni a Krisztust! Indíts minket megtérésre, hogy a Te akaratod szerint járhassunk és ne térvünk le az örök élet útjáról, melyet Krisztusban kijelöltél nekünk. Kérjük áldásodat gyülekezetünkre, egyházmegyénk és kerületünk közösségére, Magyar Református Egyházunkra és mindenkire, ahol segítségül hívják a Te nevedet! Adj Nekünk Lelkedből, hogy teremhessük a neked tetsző gyümölcsöket, a Te dicsőségedre. Így kérünk, Szentháromság Isten, hallgass meg Bennünket! Ámen!

Áldás: A békesség Istene pedig, aki az örök szövetség vére által kihozta a halottak közül a mi Urunkat, Jézust, a juhok nagy pásztorát, tegyen készséggé titeket minden jóra, akaratának teljesítésére, és munkálja bennünk azt, ami kedves őelőtte Jézus Krisztus által, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen. (Zsid 13,20-21.)

A Szerző tatai református lelkipásztor, a PRTA végzett hallgatója.

„...AZÉ A DICSŐSÉG AZ EGYHÁZBAN KRISZTUS JÉZUS ÁLTAL NEMZEDÉKRŐL NEMZEDÉKRE...”

Írta: Márkus-Szabó Beatrix

*Ezért meghajtom térdemet az Atya előtt, akiről nevét kapja minden nemzetség mennyen és földön:
adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint,*

*- hogy hatalmasan megerősödjék bennetek a belső ember az ő Lelke által;
- hogy Krisztus lakjék szívetekben a hit által, a szeretetben meggyökerezve és megalapozva képesek legyetek felfogni minden szenttel együtt:*

- mi a szélesség és hosszúság, magasság és mélység;

és így megismerjétek Krisztus minden ismeretet meghaladó szeretetét, hogy Isten mindent átfogó teljességére jussatok.

Aki pedig mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogy mi kérjük vagy gondoljuk, a bennünk munkálkodó erő szerint:

azé a dicsőség az egyházban Krisztus Jézus által nemzedékről nemzedékre, örökkön-örökké. Ámen.

(Efezus 3,14-21)

Sokat gondolkoztam, milyen igével is köszöntsem Márkus püspököt a PKL hasábjain. Tudtam, lelkész fiai már készülnek egy-egy számára fontos, életét meghatározó igehelynek a magyarázatával a 80. születésnapja alkalmából szervezett családi áhítatra. Így a legfontosabb három igehely már foglalt volt, de azért sikerült találni egy alkalmasnak tűnő bibliai verset.

Aztán elérkezett a várva várt nap, a születésnap családi ünnepe, kezdetén az áhítattal. Bensőséges, felemelő visszatekintés és hálaadás 80 esztendőre, egy Isten által vezetett áldott útra. A végén pedig – a családfő áldása. Ekkor hangzott el a fenti idézet az efezusi levélből. Az ároni áldás mellett ezzel az igével áldotta meg Püspök úr a jelenlévő népes családját, több mint negyvenünket. Éreztem, ennél jobb és hozzáillőbb igeszakaszt nem is találhatnék! Tökéletesen kifejeződik benne családja és egyháza iránt érzett szeretete.

Érdekes módon konfirmációi igéje, amely az esküvőjén elhangzott prédikáció alapigéje is volt, és így szerepelt az áhítatra kiválasztott három igehely között, szintén az efezusi levélben található (Ef 6,10-17). Úgy gondolom, több szempontból is különleges tehát ez a levél a számára.

Sokat elárul ez az igehely-választás róla, akinek az egész élete református anyaszentegyházunk szeretetéről, szolgálatáról szól, hiszen az efezusi levél egyik fő témája is az egyház.

Az a szeretet, amely az anyaszentegyházhoz köt minket, az Márkus püspök számára megjelent abban a gondolatban, hogy „*én és az én házam népe az Urat szolgáljuk*” (Józs 24,15b). Így történt ez abban az időben is, amikor ez a magatartás szokatlan volt vagy szembement az állam hivatalos célrendszerével. Továbbá megnyilvánult abban is, hogy Márkus püspök képes volt mindenféle szinten szolgálni: örségi kicsi faluban, szórványhelyzetben, városi gyülekezetben, országos és nemzetközi szinten, az egyházpolitika és a tudomány szintjén, és a visszavonulása után akár egy kis missziói gyülekezetben is.

Ezt a fajta viszonyt az egyházhoz, amely elköteleződésből, érzelmekből, személyes megtapasztalásokból, a másik ember iránt megnyilvánuló irgalomból és szánalomból tevődik össze, más teológusok is felismerték és vizsgálták.

Csak két teológust hadd említsünk példaként, ők mit mondanak arról, hogyan viszonyul az ember az egyházhoz és Krisztushoz. Mik ennek az ismérvei?

Dietrich Bonhoeffer a *Szentek közössége* c. könyvében¹ arról ír, hogy a keresztyén közösség nem ideális valóság, hanem isteni valóság. Amikor csalódunk a testvérben, arra tanít Isten üdvösségesen, hogy egyikünk sem tud a saját szavainkból, cselekedeteinkből élni, hanem egyedül azáltal a Szó és Tett által, amely valójában és valóságosan összeköt bennünket – a Jézus Krisztusban adott bűnbocsánat által.

Egy másik példa a doktori kutatási témámból, amely Timothy Keller amerikai igehirdető teológiai-homiletikai munkásságát vizsgálja. Keller számára kiemelt fontosságú volt az efezusi levél; látszik ez abból is, hogy erről a levélről arányaiban sokkal többet prédikált, mint bármely más bibliai könyvről. Ezen igehirdetések vizsgálata alapján kitűnnek bizonyos teológiai súlypontok, amelyek Keller személyes preferenciáit és meglátásait tükrözik.

Az első téma, amely hangsúlyosan, visszatérően jelen van a prédikációkban, az a megigazulás. A megigazulás tana Kellernél nem csupán egy absztrakt teológiai fogalom, hanem egy egzisztenciális kérdés.

1 DIETRICH BONHOEFFER (1997): *Szentek közössége*, Harmat Kiadó, Budapest.

Egy másik hangsúlyos téma Keller prédikációiban a Lélekkel való betöltekezés. Az egyház egyik legfontosabb hitigazsága Keller véleménye szerint az, hogy a hitre jutással új életet nyerünk, és megváltozhatunk a Lélek által.² A keresztyénség három legmegdöbbentőbb állítása: az ember személyesen ismerheti Istent; megváltozhat; és megváltoztathatja a világot.³

A következő fontos teológiai téma a prédikációkban a keresztyén egység kérdése, amely szorosan kötődik az egyháztanhoz. Emellett a fiúvá fogadás tana hangsúlyos még Keller igehirdetéseiben. Keller szerint ez az egyik legfontosabb tan a keresztyén életben, mert alapvetően meghatározza azt, hogy hogyan kell gondolkoznia egy keresztyén embernek önmagáról és az Istennel való kapcsolatáról. A Szentírás sok képet használ a hívő ember és Isten kapcsolatára, mégis Jézus Krisztus azt tanította, hogy imádságainkat a következő megszólítással kezdjük: „Mi Atyánk”.⁴

Az utolsó téma, amely hangsúlyosan jelen van Keller prédikációiban, az a keresztyén reménység. Keller külön sorozatot is szentelt a reménység témakörének. Ezt azzal magyarázta, hogy hajlamosak vagyunk alábecsülni a jövőről alkotott elképzeléseink átformáló erejét az életünkben. A végső jövőnkől alkotott hitünk ugyanis alapvetően meghatározza például a szenvedéshez, a halálhoz, a pénzhez, a hatalomhoz vagy a romantikához való hozzáállásunkat.⁵

A reménység megtapasztalása kapcsán elmondja, hogy az az elterjedt állapot a keresztyének között, hogy elméletben miénk Isten szeretete és teljessége, tudjuk ezt, mégsem élünk vele, mert ennek tudata még nem hatolt át a belső lényünkig. Pál apostol azt mondja, hogy a Szentlélek ereje nélkül miénk lehet ugyan a keresztyén hit gazdagsága, mégis szegényen élünk és közben „kiszáradunk”. Ezért fontos, hogy meg is tapasztaljuk szívünkben a Lélek által Krisztus szeretetét.⁶

Hogyan lesz a miénk ez a tapasztalás? Keller szerint intenzíven kell kérni imádságban, vigyázva, hogy Istent keressük, ne az élményt. A jövő és a jelen közötti kapcsolat az imádság által jön létre. Mégis, maga az imádkozás ténye is azt jelenti, hogy ez a tapasztalat a Szentlélek ajándéka. Azonban nemcsak egy misztikus tapasztalatról van szó, hiszen Pál azért imádkozik, hogy az efezusi hívek „képesek legyenek felfogni és megismerni” (Ef 3,18) Krisztus szeretetét.⁷

Kifejezetten az Efezus 3,14-21 szakasról azt mondja Keller, hogy azért imádkozik Pál, hogy a levél címzettjei megtapasztalják Isten jelenlétét, Krisztus szeretetét és az Ő dicsőségét. Nem csak arról van szó, állítja Keller, hogy higgyünk Istenben és engedelmeskedjünk neki, hanem van ezen túl is valami, ami elérhető a keresztyének számára – Isten megtapasztalása. És addig nem tapasztaljuk meg igazán Istent, amíg meg nem hökkenünk, el nem ámulunk az igazságon, amíg az meg nem lep bennünket.⁸

2 TIMOTHY J. KELLER (1990): *Putting on the New Self*, Lord of All, Efezus 4,22–24, 1990. december 9. – The Timothy Keller Sermon Archive (New York City: Redeemer Presbyterian Church, 2013).

3 TIMOTHY J. KELLER (1990): *How to Change, Part 2*, Lord of All, Efezus 4,17–24, 1990. november 25. – The Timothy Keller Sermon Archive (New York City: Redeemer Presbyterian Church, 2013).

4 TIMOTHY J. KELLER (1991): *Dear Children*, Christian Lifestyle, Efezus 5,1–2, 1991. április 14. – The Timothy Keller Sermon Archive (New York City: Redeemer Presbyterian Church, 2013).

5 TIMOTHY J. KELLER (2004): *The Experience of Hope*, Living in Hope, Efezus 3,14–21, 1János 3,1–3, 2004. március 28. – The Timothy Keller Sermon Archive (New York City: Redeemer Presbyterian Church, 2013).

6 Uo.

7 Uo.

8 TIMOTHY J. KELLER (1993): *Paul's Prayer, Part 2*, Salvation from the Outside-In, Efezus 3,14–21, 1993. augusztus 29. – The Timothy Keller Sermon Archive (New York City: Redeemer Presbyterian Church, 2013).

Hadd idézzünk pár gondolatot végezetül Márkus püspök egy prédikációjából, amely a kapernaumi királyi tisztviselő gyermekének meggyógyításáról szól.⁹ Ebben az igehirdetésben ő is a személyes megtapasztalás fontosságát hangsúlyozza, ahogyan Keller is teszi. „Az apa úgy érezte (érezhette), hogy Jézus elvi-hittani kijelentést tett [„Ha nem láttok jeleket és csodákat, nem hisztek”]. Neki viszont (és haldokló fiának) azonnali és valóságos segítségre, életmentésre volt szüksége. Jézus esetében az »elvi« kijelentés egyben életmentő is volt.”

A prédikációban később a csodák taglalásakor így fogalmaz: „A csodák – sem a nagyok, sem a hétköznapiak, sem a megrázóan látványosak, sem a csendesek nem, nem a múlt részei, hanem mindennapi tapasztalataink lehetnek.”

Végezetül pedig: „A teremtő Istenbe, az Úr Jézus Krisztusba és a Szentlélek Istenbe vetett hit mindkét távlata kinyílik előttünk a történetben: - hiszem, mert lehetetlen; - hiszem, hogy végre megértsem. ... Hiába, sajnos hiába történnek meg életünkben a »jelek és a csodák«, ha nem nyílik, ha nem csodálkozik rá a szemünk, - hogy pontosabban fogalmazzak: ha nem nyílik ki, ha nem csodálkozik rá a szívünk.” Erről beszélt Keller is, amikor az igazságon való meglepődésről, elámulásról beszélt, valamint arról, hogy az igazságnak el kell jutnia az elmétől a szívig – ez az Istennel való közösség megtapasztalása.

Két kortárs teológus két különböző kultúrában, mégis hasonló megfigyelésekre jut. Kiemelten hangsúlyos mindkettőjüknél a Szentlélekről szóló tanítás fontossága; az egyház jellemzői között az, hogy ott van egyház, ahol nemcsak tisztán hirdetik Isten Igéjét, hanem engedelmeskednek is neki. Ezenkívül pedig mindennél fontosabb, hogy egzisztenciálisan megtapasztaljuk Isten jelenlétét, erejét.

Az egyházban kinyílik egy eszkatologikus távlat. A már említett családi áhítat is ezt bizonyítja, ahol megjelent az édesapa, dr. Márkus Jenő emléke, aki mártír lelkipásztor volt; Márkus püspök élete, szolgálata; testvére és gyermekei példája, akik szintén lelkipásztorként vagy zenei szolgálattevőként szolgálnak az egyházban, és ott vannak az unokák, akik szintén segítő szakmákat választanak.

Az áldás így kezdődött: „*Meghajtom térdemet az Atya előtt, akiről nevét kapja minden nemzetség mennyen és földön*” (Ef 3,14-15). A magyarban „nemzetségnek” fordított görög *patria* szó családot is jelent, a legtöbb angol nyelvű bibliafordítás is például a „család” szót használja ezen a helyen. Pontosán ezt éreztem én is a családi áhítaton: a Márkus család Róla kapta a nevét – az Úrhoz tartozik, Őt szolgálja, az Ő nevét magasztalja.

Ez a családi istentisztelet arról szólt, hogy Istennek a jelenvalósága megjelenik nemzedékről nemzedékre. És ez az egyház reménysége, hogy mindig megjelenik egy újabb nemzedék.

Aki pedig mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogy mi kérjük vagy gondoljuk, a bennünk munkálkodó erő szerint: azé a dicsőség az egyházban Krisztus Jézus által nemzedékről nemzedékre, örökkön-örökké. Ámen.

A Szerző vértesszőlősi református lelkipásztor, doktorandusz hallgató (KRE-HDI), a PRTA végzett hallgatója.

9 MÁRKUS MIHÁLY (2018): *Jelek és csodák*, János 4,48, elhangzott a Vértesszőlősi Református Missziói Egyházközségben, 2018. augusztus 26-án.

EMLÉKEZZ VISSZA AZ EGÉSZ ÚTRA...

Írta: Deák László Olivér

Textus: „Tartsátok meg és teljesítsétek mindazokat a parancsolatokat, amelyeket ma parancsolok nektek, hogy éljetez, szaporodjatok, bemenjetez és birtokba vegyétek azt a földet, **amelyet az Úr atyáitoknak esküvel megígért. Emlékezz vissza az egész útra, amelyen vezetett Istened, az Úr a pusztában negyven éven át, hogy megsanyargatva és próbára téve téged megtudja, mi van a szívedben: megtartod-e parancsolatait, vagy sem? Sanyargatott és éheztetett, de azután mannával táplált, amelyet nem ismertél, és atyáid sem ismertek. Így adta tudtadra, hogy **nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindazzal él az ember, ami az Úr szájából származik.**” (5Mózes 8,1-3)¹**

Kedves Testvéreim a Krisztusban!

A bibliaolvasó kalauzzal elkezdtek olvasni Mózes 5. könyvét, amely nagyon olvasmányos. Mózes újra az egész nép szívére helyezi Isten szándékát és parancsait. Izráel ott áll az Ígéret földje előtt, és készen áll arra, hogy birtokba vegye. Mózes nem mehet be, ő már nem élvezheti annak a földnek a gyümölcsseit. Itt van tehát egy pillanat, amikor Mózes az utolsó intelmeit elmondja. Összefoglalja a legfontosabb eseményeket, megismétli a tízparancsolatot és folyamatosan Isten hűségéről és nagyságáról beszél. *Fordulópont.* Akár ez is lehetne Mózes 5. könyvének a címe. Vége a 40 éves pusztai vándorlásnak, ahol Izráel Isten gondviselő tenyerében volt, mannákat ettek, Isten gondoskodott róluk. El kell köszönni Mózesről, attól a vezetőről, aki kihozta őket Egyiptomból. El kell foglalni az ígéret földjét, harcolni kell, küzdeni Józsuéval, egy új vezetővel és birtokba kell venni a hazát, le kell telepedni, vége a pusztai életmódnak, be kell rendezkedni földművelő, állattartó életmódra. A sátrakat felváltják a házak, különböző épületek, a pusztákat a városok, falvak. *Fordulópont.* Valami elmúlik és valami egészen új kezd kibontakozni. **Mindeközben meg kell őrizniük Istent. Isten nem változik. Isten jelenléte megmarad. Meg kell őrizni Isten tiszteletét és imádásának gyakorlatát.** Mert a pusztában, amikor mannákat ettek, és tűzoszlopban kísérte őket éjjel, és füstoszlopban nappal, és vizet fakasztott a pusztában, akkor valósággal közel érezték magukat Istenhez, akkor valahogy jobb, könnyebb volt ápolni ezt a kapcsolatot. De az Ígéret földjén letelepedve, besimulva a többi nép közé, valahogy távolság is kialakul Isten és a nép között, de az istentiszteletet, az Isten dicsőítését, az Istenbe való hitet ugyanúgy meg kell őrizni – hangsúlyozza Mózes. *Ez a fordulópont sarokköve!*

Ismerjük ezt az élethelyzetet, amit itt Izráel megélt. Hiszen sok fordulópontja van az életünknek. Gyermekeink, iskoláink, lakóhelyünk, egy-egy munkahelyünk, gyermekeink, unokáink érkezései, vagy éppen valakinek az elvesztése mind-mind fordulópontok az életünkben.

¹ Márkus Mihály nyugalmazott püspök urat köszöntöm 80. születésnapján. Tatai segédlelkész éveim alatt elhangzott igehirdetésemmel kívánok boldog születésnapot, Isten áldásával!

Ezek a fordulópontok arról ismerhetőek fel, hogy valami egészen megváltozik, olyan már nem lesz, mint azelőtt volt. Nem lehet visszatérni a régibe, ha akarunk, akkor sem. Ez egyfajta gyász is. Legyen a fordulópont örömteli, vagy legyen fájdalommal teli, mindig valamit magunk mögött hagyunk. Visszafordíthatatlanul.

Mivel jelöljük ezeket? Legtöbbször semmivel. Egyedül az emlékeinkben hordozzuk, hogy az életünk halad egy irányba, sok-sok fordulóponttal karöltve. A mai nappal szintén egy fordulóponthoz érkezünk. Ezt minden évben jelöljük, megünnepeljük, tudomásul vesszük. 2021-et 2022 váltja fel.

A mai igénk meg akar minket erősíteni abban, hogy bár semmi nem állandó az életünkben és bizony vannak időszakok, amelyek elmúlnak és soha nem térnek vissza, de mégsem kell, hogy ezek megijesszenek bennünket. Mert ma is bátran mondhatom, hogy Isten nem változik. És ez egy csodálatos tudás, ismeret! Isten nem változik. Azzal az Istennel lehetek kapcsolatban, aki felvértezte Mózeset és végigkísérte Izráelt a pusztában. Ahhoz az Istenhez imádkozhatok, aki angyalt küldött Máriához és Józsefhez az ő Fia érkezéséről. Azt az Istent nevezhetem Atyámnak, akihez Jézus minden reggel imádkozott, majd felállva onnan tovább ment és csodákat tett. Az az Isten hív-szólít engem ma 2021 óév estéjén, aki elhordozta összes bűnömet, kudarcomat, hibámat és mindezt nem szemrehányásként mondja el nekünk, hanem szeretettel magához hív, hogy ne félj – most már tiszta vagy! Isten ma sem változik. Ez adhat nekünk erőt, reménységet és bátorságot az életre! Mert Isten esküvel ígérte meg, hogy bűneinkről meg nem emlékezik, ha hiszünk rendületlenül az Ő Fiában! Az ő esküje pedig örökké biztos szó marad.

A mai nappal tehát mindannyian egy fordulóponthoz értünk. Bár lehet, hogy semmi nem fog változni, csak eggyel nagyobb szám kerül a naptárba, mégis valamire minket is figyelmeztet ez a fordulópont. Nem veszíthetjük Istent szem elől. A hétköznapi nagy sürgés-forgásban milyen hamar távolság nőhet közöttünk és Isten között. Milyen hamar megfásulhat a mi hitünk és istenkapcsolatunk. Milyen hamar másban, vagy éppen önmagunkban bízunk az Úr helyett. **A fordulópont az emlékeztetés ideje!** Mózes azért ismételt meg mindent és próbál újra fogalmazni nagyon sok mindent, hogy emlékeztesse a népet: Ne veszítsék el a fókusz! Óév estéjén nekünk is újra és újra emlékeznünk kell a fókuszra. Életünk egyetlen egy értelmére: mégpedig, hogy a mi életünk Jézus Krisztusban van. Ez a fókusz.

Emlékezz vissza az egész útra, amelyen vezetett Istened, az Úr ... - mondja Mózes.

Az emlékezés fontos szerepe az életünknek. Nem csupán az elhunytakra való emlékezés a fontos, hanem az istenélményeink felelevenítése is! Ezekről pedig nem szabad megfeledkeznünk! Melyik az első emlékünk Istenről? Talán édesanyánk, édesapánk esti imádsága, amelyet ágyunk felett mondtak el? Talán a konfirmáció bizonyágtétele, ahol először vallom meg Uramnak és Megváltómnak Jézus Krisztust a gyülekezet színe előtt? Talán egy beszélgetés, amely meghatározó volt az életemben? Vagy esetleg nagyszüleink hitén sugárzott át először Isten fénye az életünkbe? Emlékezünk rá? Vagy már elfelejtettük? Hol találkoztunk először Istennel? Milyen közös utat tettünk meg Istennel? Kérem a testvéreket, hogy gondoljuk végig a saját Istennel együtt töltött

vándorlásunkat. Hány emlékünkhöz van Istennel? Hányféleképpen szólt, és terelgetett minket az Isten a hit útján? Kik által tette ezt, és miben változtunk meg azóta?

Amikor készültem az óévi istentiszteletre, akkor én végiggondoltam, hogy miként tudok visszaemlékezni arra, hogy én a lelkesítő pályán a szolgálat palástját hordom. Honnan indultam és mi vezetett idáig? És őszintén megvallom, hogy annyi emlék feltört bennem, olyan sok kép, érzés, amelyek már régen elfelejtődtek, mert a hétköznapi helytállás, az adott pillanatra koncentráció elfelejti velünk honnan indultunk. De amikor elolvasom egy-egy régi imádságomat, célomat, egy-egy élményemet, amelyeket leírtam, akkor hirtelen nagyon sok minden újra felelevenedik bennem. Ez a visszaemlékezés megerősít. Ezért fontos a keresztyén embernek visszaemlékezni az imádságaira, azokra az igehirdetésekre, amelyek megérintettek, azokra a vezérigékre, amelyek meghatározták életünk egy-egy szakaszát.

Emlékezz vissza az egész útra, amelyen vezetett Istened, az Úr

Ezt az emlékezést otthon, egyéni csendességünkben tegyük meg. És hitünk-lelkünk meg fog ebben az emlékezésben erősödni. Megéljük azt az igazságot, amit oly sokszor hallunk, ismerünk: **nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindazzal él az ember, ami az Úr szájából származik.**

Ezt Jézus mondja a kísértőnek. De ennek a valóságát mi magunk is éljük. A hitünk, Istenhez tartozásunk, Krisztushoz tartozásunk nem magunktól van, az nem a mi erőlködésünk eredménye. Hanem abból élünk, és abból él a mi hitünk, a mi lelkünk, ami az Úr szájából származik. Egy egész életen át élte hitünket az Úr szava, érjen bármilyen csapás, nehézség, tragédia, az Úr szava életben tartja az ember hitét és lelkét. Ez egy csodálatos dolog és minden Krisztus-hívő éli és tapasztalja ennek a valóságát.

2021. évi évében ez legyen a mi reménységünk, hogy az Úr élte bennünket. Az az Úr, aki állandó és nem változik, hanem szeretetével fordul felénk és önmagához hív bennünket. Emlékezzünk meg arról az útról, amelyet vele együtt tettünk meg legyen ez 10, 20, 30, 40, 50, vagy még több év. Ebben a megemlékezésben pedig meglátjuk a csodát: **élünk**. A lelki manna ma is elérhető. Isten élte, Isten tart az úton, Isten az, aki által emlékezhettek. Áldjuk őt ezen a fordulóponton. Áldjuk és magasztaljuk őt, amiért hűséges és kegyelmes hozzánk! Övé legyen minden dicsőség! Ámen.

(Elhangzott: Tata-Tóváros 2021. 12. 31. Évi évében.)

* * *

Bemutakozás:

Tanulmányaimat 2020 nyarán fejeztem be a Pápai Református Teológiai Akadémián. Exmiszusként már ötödévesen a Kömlödi Gyülekezetben és Diakóniai Intézményben szolgáltam és láttam bele egy református gyülekezet mindennapjaiba, egy lelkipásztor szolgálataiba. Hatodévesem is Kömlődön, Szemeti Ferenc nagytiszteletű úr mellett végeztem. Segédlelkészi éveimet a szomszédos Tata városában töltöttem, ahol dr. Szabó Előd irányítása alatt a lelkipásztori szolgálat legtöbb formáját kipróbálhattam. A legfiatalabbak és a legidősebbek között is szolgáltam, és vittem Krisztus

örömhírét. Szolgáltam református bölcsődében, óvodában, gimnáziumi áhítatokon, általános iskolai hittantáborokban, valamint a gyülekezet alkalmain, például bibliaórán, nőszövetségi alkalmakon, nem felejtve az idősök otthonában végzett emlékezetes szolgálataimat sem. 2022 nyara óta a Dudari Református Egyházközségben szolgállok, 2022 decembere óta megválasztott lelkipásztorként. Dudar egy tipikus falusi gyülekezet, kedves és aktív családokkal, rengeteg szolgálati lehetőséggel. Sok-sok ötlettel és nagy lendülettel vettem bele magam Isten Országának építésébe, amelyre várom a mennyei Atya áldását. Itt minden tanultra és nem tanultra egyaránt szükség van!

A Szerző dudari református lelkipásztor, a PRTA végzett hallgatója.

DELEGÁLÁS A LÉLEK BÖLCSESSÉGÉVEL

Írta: Szűcs Mátyás

Lectio: 2Móz 18,13-24.

Textus: ApCsel 6,1-7.

Kedves Testvéreim!

Bevezetés

A jeruzsálemi gyülekezet, mely a pünkösdi csoda után hirtelen jött létre, az Istentől megáldott apostoli munka által gyorsan növekedett. A méretbeli növekedés pedig problémákat okoz a gyülekezet számára. Lukács nagyon kifejezően számol be ezekről, nem tusolja el, vagy szépíti azokat a kihívásokat, amelyekkel a gyülekezetnek szembe kellett néznie. Az előző fejezetben olvashatunk Anániás és Szafira történetéről. Két gyülekezeti tag csapja be a többieket és legfőképpen Istent! A gyülekezet rendjéhez hozzátartozik az őszinteség önmagunkhoz, másokhoz és Istenhez. Ezt Isten egy tragikus, de szükséges megtapasztalás által teszi nyilvánvalóvá a gyülekezet számára.

1. A konfliktus

Textusunkban Lukács egy összetettebb kihívásról számol be. Első pillantásra egészen ártalmatlannak tűnik a konfliktus kiindulópontja. Az első versben arról olvashatunk, hogy a gyülekezet néhány özvegyasszonya figyelmen kívül maradt a naponkénti gondoskodásban. E rövid megjegyzés mögött azonban sok minden van.

A jeruzsálemi gyülekezet két csoportra volt osztható. Az arám nyelvet beszélő, az életüket Izraelben, Jeruzsálemben élő zsidók képezték az egyik csoportot. A másik csoportot a diaszpórában élő zsidók alkották. Abban az időben sok zsidó élt a római birodalom provinciáiban. A külföldön élő zsidók természetesen bizonyos mértékig alkalmazkodtak a külföldi szokásokhoz és

hagyományokhoz. Főleg görögül beszéltek. De minden idegen országban való alkalmazkodás ellenére a külföldön élő zsidók számára a legnagyobb dolog az volt, hogy az időskori éveiket hazájukban, lehetőleg Jeruzsálemben tölthessék. A Templom, az Isten jelenlétének és hűségének jele közelében akarták eltemettetni magukat. A Jeruzsálembé költözött görögül beszélő zsidók közül sokan csatlakoztak a gyülekezetekhez, s ahogyan napjainkban is sok idős asszony található a gyülekezetek közösségeiben, az ősgyülekezetben is sok görögül beszélő idős özvegyasszony volt. A gyülekezet pedig törekedett naponként gondoskodni az özvegyek ellátásáról.

Amint az Igéből kiderül, főként a 12 apostol volt az, aki az asztaloknál szolgált és szervezte az ellátást. A munka forgatagában a nagy létszám okán, számos özvegy kimaradt. A konfliktust felerősítette az a tény, hogy akiket figyelmen kívül hagytak, a görögül beszélők sajátos csoportjához tartoztak. A zúgolódó hangok megszólaltak: bizony figyelmen kívül vannak hagyva a görögül beszélő özvegyek a helyiekkel szemben. Mai szóhasználatnál élve diszkrimináció történt, kirekesztés. Az Ige rámutat, sajnos látnunk kell, hogy még keresztény közösségekben is milyen gyorsan vádolnak meg másokat rosszindulatú indítékkal.

2. Foglalkozás a problémával

Az első fontos megállapítás, a Tizenkettő komolyan vette a sérelmet. A zúgolódás tényével szembenézett a Tizenkettő. Nem bagatellizálták el a problémát! Mondhatták volna az apostolok: ahol sok a munka, ott néha elromlanak a dolgok. Csak akkor nem hibázol, ha nem csinálsz semmit. Nincs semmi gond. Hányszor okozza közösségek, gyülekezetek nagy problémáját az az egyszerű ok, hogy egy kialakuló nézeteltérés nincs rendezve? Mennyi keserűség okozója az a magatartás, ami lesöpri a panaszt, ami a hiányosság rámutatására indulással visszatámad? Ezzel szemben az apostolok meghallják a panaszt, és nem tagadják le a bajt!

A másik fontos megállapítás, hogy felismerik korlátaikat! Van bennük alázat és őszinteség önmaguk felé elsősorban, hogy bevallják: túlterheltek vagyunk. Az apostolok, akárcsak napjaink lelkipásztorai törődnek a gyülekezet tagjaival. Nemcsak a nevüket ismerik, hanem figyelmet fordítanak személyes sorsokra és testi-lelki gondokra. De ezt csak korlátozott számú emberrel tehetik meg. Amikor egy gyülekezet úgy növekszik, mint az ősgyülekezet, akkor az öröm mellé elégedetlenség vegyülhet. Az özvegyasszonyok mellőzése nem szándékos volt, hanem egyszerűen már túl sok feladat jutott túl kevesek kezébe. De a zúgolódás törvényszerűen megjelent a kivételezettnek vélt csoporttal szemben, az elégedetlenség pedig vezetőikkel szemben, akiknek mégsem sikerül mindenki felé igazságot tenni, kellő figyelmet fordítani! Látnunk kell a konfliktus gyökereit, mert egyrészt érezzük, hogy hasonló dolgok ma is történnek, zavarnak minket, másrészt annál izgalmasabb látni, hogy az apostoloknak hogyan sikerült ezt az összetett problémát megoldaniuk!

3. A megoldás

Ha belegondolunk, milyen keveset tudtak a korábban egyszerű munkát végző apostolok mindarról, amit ma a gyülekezetvezetés és gyülekezetépítés területéről írnak és tanítanak. Valójában nem volt más eszköz a kezükben, mint amit Jézus tanított nekik és mindenekelőtt a Szentlélekért való

könyörgés! Egyszerűen Jézusra bízták magukat, Jézus Krisztus, az egyház Ura pedig megadta nekik, hogy nagyszerűen és példamutatóan reagáljanak erre az összetett problémára. Lukács így számol be a megoldásról: *„Ekkor összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét, és ezt mondták nekik: Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál. Hanem válasszatok ki magatok közül, testvérek, hét férfit, akikről jó bizonyosságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és őket állítsuk be ebbe a munkába, mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett”*

Négy megállapítást mindenképp tehetünk, melyből kiderül miért bölcs és jó megoldás született a jeruzsálemi gyülekezetben!

Először is az apostolok nem kutakodtak a múltban hibák után kutatva, nem kerestek önmaguknak mentséget a szándékos figyelmen kívül hagyás méltatlan vádja ellen.

Másodszor, az egész közösséget bevonták a megoldásba. Nem hagyták tovább a zúgolódást a tagok között terjedni, hanem ezt az egész ügyet a gyülekezet közössége elé vitték. Máté evangéliumának 18. fejezetében Jézus azt mondja: *„Ha pedig vétkezik ellened a testvéred, menj el hozzá, fedd meg négy szemközt: ha hallgat rád, megnyerted a testvéredet. Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két embert, hogy két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást. Ha nem hallgat rájuk, mondd meg a gyülekezetnek!”* (Mt 18, 15-17a) Pontosan ezt tették az apostolok.

Harmadszor az apostolok felismerik mi az elsődleges feladatuk! *„Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál.”*- mondták. Önmaguk számára sorrendet állítanak fel a szolgálatokban.

Végül, de nem utolsósorban figyelemre méltó a javaslat egyszerűsége és igazságossága! Tudatosan új megoldást keresnek. Azt a megoldást, amely valójában nem új, Mózes könyvéből hallottuk, mit tett Mózes már évszázadokkal korábban, apósa, Jetró tanácsára. *„De válassz ki a nép közül derék, istenfélő férfiakat, megbízható embereket... Könnyíts a terheden, hadd hordozzák azt veled együtt!”* Hét új munkatárs bevonását javasolják, akik a görögül beszélők csoportjából kerül ki. A sérelmet szenvedett csoportból választottak embereket, megerősítve annak helyzetét és ellátást. A kivételezés és a megkülönböztetés minden vádját eloszlatták. Kézzrátétellel iktatták be őket a szolgálatba, mint Mózes idejében és bevonták őket az ellátás szervezésébe és az Ige hirdetésébe.

4. A megoldás eredménye

Lukács a 7. versben leírja, milyen eredménnyel járt, az apostolok Lélektől vezetett megoldása. *„Az Isten igéje pedig terjedt, és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben...”* Nyilvánvaló, hogy most már megvoltak a feltételek ahhoz, hogy ez a gyülekezet tovább növekedjen. Már nem csak a belső problémákra összpontosítottak, hanem újra Krisztus egy testeként mentek el azokhoz az emberekhez, akik még nem ismerték az evangéliumot. Újra kialakult egy olyan gyülekezeti légkör, ahová szívesen jöttek új emberek.

Befejezés

Végezetül kedves Testvéreim! Az apostolok nem döntenek mások feje fölött, de a bizalmat és az általuk elindított folyamatot rögzített kritériumokhoz kötik. A leendő megválasztottakról „jó bizonyosságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel.” Lukács rávilágít, hogy a Szentléleknek nemcsak az egyház egészét kell irányítania, formálnia és vezetnie, hanem mindenkit személyesen is. Azokat is akik döntéshozók és azokat is, akik szolgálnak, tagjai az egyháznak! Csodáljuk az ösgyülekezet nagyszerű problémamegoldását? Ma is cselekszik Isten hasonló csodákat! Ott, ahol hagyják, hogy a Szentlélek bölcsessége utat kapjon, ahol szembenéznek a problémákkal. Isten Lelke pedig, éppen ezeken keresztül hoz el változásokat az egyházban, hogy az tovább növekedjen, és még messzebbre vigye az evangéliumot. Adja Isten, hogy ez ma is élő valóság legyen közöttünk! Ámen

A Szerző segédlelkész a Tatai Református Egyházközségben, a PRTA végzett hallgatója.

„SEMPER REFORMANDA” A DIGITÁLIS KOR KERETEI KÖZÖTT NÉMET ÉS MAGYAR NYELVTERÜLETEKEN¹

Írta: Strifler Zoltánné

Bevezetés

A téma aktualitását mi sem bizonyítja jobban, mint a 2019-ben megjelent koronavírus és annak hatása az egyházak, a gyülekezetek és a közösségek életére. A járvány kihívást jelent az egyház fő tevékenységeit illetően; az istentiszteleti alkalmak, a szentségek kiszolgáltatása és egyéb diakóniai tevékenységek eddig nem ismert formáira kellett szinte egyik napról a másikra nyitottá és naprakésszé válni.² A legfontosabb változást az istentiszteletek digitális formákra való átállása hozta el.³ Az európai egyházak mellett a magyarországi református közösségek is hamar megértették, hogy a templom látogatásától független a prédikálás alkalma. Ez azonban számos, addig nem ismert, vagy csak nem használt kommunikációs eszközök és médiumok bevonását jelentette.⁴ „A prédikálás mindig is médiumok által jutott el a hallgatókhoz, illetve a tömegekhez.”⁵ Az élő beszéd, a levél, majd a 16. századtól kezdve a könyvnyomtatás, a 20. század elejétől pedig felgyorsult tempóban hódított teret magának a médiumok különböző formája: a gramofon, a rádió, a televízió, és az internet.⁶ Nem újkeletű tehát, hogy az egyház használja és használnia is kell a médiumokat.

1 *A tanulmány korábban megjelent a KRE-DIT folyóiratban (2022/1. szám). A közlés a Szerző engedélyével történt.*

2 INGRID MONJENCS (2021): Geke focus, „Egyházak együtt a járványban” – protestáns nézőpontok, 2021, 8. (https://reformatus.hu/documents/1013/HU_GEKE_focus_29_FIN.pdf utolsó letöltés 2022.02.23.)

3 Uo.12.

4 LITERÁTY ZOLTÁN (2021): Prédikáció az online térben. In: FEKETE KÁROLY- STEINBACH JÓZSEF- LITERÁTY ZOLTÁN (2021, SZERK.): Igehirdetők kézikönyve Budapest, Kálvin Kiadó, 539-540.

5 Uo.541.

6 Ua.

A posztmodern ember és a médiumok hatása az egyházi szolgálatokra

Már egy 2008-as publikációjában Dr. Fodorné Nagy Sarolta többek között arról beszélt, hogy a posztmodern korban az internet nevelő funkcióval bír. Kitért arra, hogy a posztmodern ember kapcsolatai virtuálisak, látszólagosak. A televízió és az internet helyettesítik a mély, bensőséges emberközi kapcsolatokat, miközben azt a benyomást keltik, hogy az ember részese az őt körülvevő világnak. Mindezek a kommunikációs eszközök (paradox módon) teljesen megbénítják az emberi kommunikációt. A posztmodern ember mindig siet, nem részesedik igazán a másik ember életében, és bár magát mindenben informálnak és naprakésznek tartja, leginkább jellemző rá, hogy elmagányosodott és gyakran depresszióval küzd. Fogyasztói társadalmában tökéletesen megvalósítja a „fogyasztói embertípust”, hiszen erre neveli a média, a korszellem és a közvetlen környezete is.⁷ A posztmodern korban egyre elfogadottabbá válik az a gondolkozásmód, amely szerint nincs objektív igazság. Minden relativizálódik, minden viszonylagossá válik. Ennek következménye többek között az is, hogy olyan alapvető értékek kérdőjeleződtek meg és kerültek a társadalmi együttélés perifériájára, amelyek minden hitvallásos meggyőződés nélkül is eleddig az emberi élet kereteit adták. Megjelent az úgynevezett „bricolage-” vagy „patchwork” vallásosság, amely teret biztosít arra, hogy ki-ki maga állítsa össze saját spiritualitását.⁸ Gerhard Schultze német szociológus a posztmodern kor társadalmát élmény-társadalomként jellemzi. Ezzel utal arra a jelenségre, hogy a posztmodern ember az életnek értelmét az élmények milyenségében, intenzitásában értékeli. Ez vezeti oda, hogy mindig új élményforrás után nézzen, ezért úgynevezett élményhajsza veszi kezdetét.⁹ „Az élmény-társadalom korában rendkívül fontos megállapítás, hogy a valóság igazi, és igazán gyönyörködtető észlelése az, amikor a túlnanit vesszük észre az itt és most-ban. Az egyháznak azon kell munkálkodnia, hogy a posztmodern embert ráébressze, hogy az élmény nem cél, hanem a cél felé tartás kísérőjelensége. Aki a cél felé halad, az él át szép élményeket. A hívő ember nem az élményeket, hanem Istent keresi, és közben rátalál a világra, és a saját lelkében is az Isten keze munkájára. Ez tölti el gyönyörűséggel.¹⁰” – mondja Németh Dávid egyetemi oktató, ezzel rámutatva arra, hogy az egyház munkája, szolgálata sosem lehet élmény- evangéliumhirdetés. S hogy ne azzá váljon, nagyon fontos jól és helyesen élni a médiumok adta a lehetőségekkel.

Lovas András Marwa J. Dawn munkájára hivatkozva megállapítja, hogy három fontos szempontot kell figyelembe venni és átgondolni az igehirdetés és a médiumok összefüggésében. Először arra a megállapításra jut, hogy a nehezen fogyasztható tartalmak, vagy amelyek nem elementáris hatással bírnak, gyakorta egyáltalán nem ragadják meg az ember figyelmét. Másodszer a közvetített üzenet és a jobb esetben befogadott információ konkrét és tetten érhető változást idéz elő a hallgató, néző életében. Harmadszor arról beszél, hogy a televízió és az internet is a

7 FODORNÉ NAGY SAROLTA (2008): Igehirdetés a posztmodern korban – szószéken és katedrán. In: Szolgatárs 18.évf. 3.sz.. 2008. (http://www.epa.hu/03500/03556/00013/pdf/EPA03556_szolgatars_2008_03_020-026.pdf) utolsó letöltés: 2022. 01. 22.20-22.)

8 LOVAS ANDRÁS (2021): Az életmód és életforma változásának kihívásai. In: FEKETE KÁROLY- STEINBACH JÓZSEF- LITERÁTY ZOLTÁN (2021, SZERK.): Igehirdetők kézikönyve. Kálvin Kiadó, Budapest, 557-559.

9 NÉMETH DÁVID (2012): Pasztorálintropológia I. L'Harmattan, Budapest, 134-135.

10 Uo.138.

kapcsolatok minőségi romlásához vezet.¹¹ Erre a fontos tényre hívja fel a figyelmet összegzésében Dr. Fodorné Nagy Sarolta is, amikor kritikai vizsgálat alá vonja a „virtuális létezés” jelenséget. Bár tisztában van a jelenkori egyház az egyén kiszolgáltatott helyzetével (a televízió és az internet által a posztmodern ember a mesterségesen készített helyzetekben él, azok szerint gondolkodik, a médiumok célpontja stb.), fontos hogy ő maga is lássa saját helyzetét: csak úgy, mint az egyén, az egyház is ki van téve ugyanezen hatásoknak. Kiemelendő a média jótékony hatása, de ugyanilyen fontos beszélni a káros hatásáról is. Ma már nem kérdés, hogy az egyházi életet mennyiben megkönnyítik a technikai forradalom eredményei.¹² Azonban „a média által gerjesztett agressziók, sztárvonzás, a képernyőfüggőség okozta testi deformitások, mentális szegényedés, beszédkultúra hanyatlása mind jelentkezik korunk egyháztagságában, így gyermekeinkben is.”- írja Fodorné Nagy Sarolta.¹³

A megújuló egyházak és a médiumok

Az északnyugat-svájci egyetem eredményei:

2019. július 4-i tartotta a „Think-Thank” névre keresztelt eseménysorozatát az Északnyugat-svájci Egyetem, amely a svájci református egyház előtt álló digitális kor kihívásaival, lehetőségeivel és fontos kérdéseivel foglalkozott. A következő kérdések kerültek megvitatásra: Meg kell-e újulnia az egyháznak, és ha igen hogyan? Milyen kihívásokkal kell szembenézni és ezek hogyan győzhetők le? Milyen konkrét megoldási javaslatok és ajánlások vannak? Milyen nagy hatása, befolyása van a digitális kornak a gyülekezetre vagy a gyülekezeti közösségre?

A téma megvitatása azzal a megállapítással kezdődött, hogy a svájci református egyház létszámában évről-évre folyamatos csökkenés mérhető. Ahhoz, hogy ez a folyamat lassuljon (a gazdaság nyelvén megfogalmazva) piacképessé és versenyképessé¹⁴ kell válnia. Stephan Hagenow és Alex Kurz lelkészek úgy vélik, hogy a református egyháznak folyamatosan meg kell újulnia, de az egyház marketingje és „transzformálása” kihívás elé állítja. A legnagyobb megmértetést az jelenti, hogy a református egyháznak meg kell őriznie az értékeit úgy, hogy közben halad a koral. Meg kell mozdulni az emberek felé és ez a digitális világba való belépést is jelenti. Azonban hangsúlyozza Kurz, hogy a református egyház erőssége az „analóg” kapcsolatokban, a találkozásokban van, és a digitális felületek pusztán alternatívát jelenthetnek.¹⁵ Elvi és gyakorlati okok is meghúzódnak annak háttérében, hogy a svájci református egyház nem, vagy még nem volt képes teljesen alkalmazkodni a digitális kor adta lehetőségekhez. Elvi oka többek között az, hogy Isten és az evangélium, így pedig maga az egyház nem válhat árucikké. Míg a neokarizmatikus kiségyházak sokkal agresszívan mennek előre ezeken a területeken, hiszen megértették (sőt

11 LOVAS ANDRÁS (2021): Az életmód és életforma változásának kihívásai, 558-559.

12 FODORNÉ NAGY SAROLTA (2008): Igehirdetés a posztmodern korban, 26.

13 Ua.

14 Versenyképes: ezt arra érti, hogy a kisebb, karizmatikus egyházak (lásd pünkösdi egyház) mennyivel könnyebben tud alkalmazkodni a digitalizált világhoz

15 MARC K. PETER, CORIN KRAFT, THOMAS JOSI (2019): Die reformierte Kirche im digitalen Zeitalter in Fachhochschule Nordwestschweiz 2019, 2-3. (<https://digitale-transformation-artikel.ch/wp-content/uploads/2020/07/FHNW-Think-Tank-2019-09-Kirchentransformation.pdf> utolsó letöltés: 2022.02.23.)

használják), hogy miként működik a „piac”, addig a református egyház próbál a népegyházi keretek között megmaradni. A gyakorlati okok között pedig leginkább a szakértelemhiány áll. Ez egyrészt az erőforrásokat (alkalmazottakat, informatikai infrastruktúrát), másrészt a „know-how”-t (a szükséges tudást) jelenti. A digitalizálás ma nem kérdés a lelkészképzésben. A fiatal teológusok, lelkészek, akik elindulnak ebben a szolgálatban inkább „rendszerstabilizátorok”, semmint újítók.¹⁶ Fontosnak tűnik megtalálni a módját annak, hogy hogyan lehet hűnek maradni a református egyház hagyományához és egyben bekapcsolódni a jelenkor vérkeringésébe. Megvalósítandó cél tehát a személyes, „analog” jelenlét alapú közösségorientált egyházi élet, de digitális folyamatokkal és kommunikációs csatornákkal a háttérben.¹⁷

A katolikus egyház lépései

Andreas Büsch a mainzi katolikus egyetem oktatója 2011-es publikációjában azt a megállapítást teszi, hogy a szociális média, mint kommunikációs felület használandó az egyházak számára.¹⁸ E kijelentés mögött nem csak XVI. Benedek 2010-es nyilatkozata áll, amelyben a digitális világ adta lehetőségek megragadására bátorítja egyházát¹⁹, hanem az úgynevezett Web.2.0-ra való átállás is.²⁰ Micaci Christian újságíró, a Nagyváradi Római Katolikus Püspökség referense és médiafelelőse a „Vallásos kommunikáció a közösségi médiában” című publikációjában nagyon pontosan adja elénk, hogy mit is jelent ez:

„A Web 1.0-ról áttértünk a Web 2.0-ra, más szóval az egyéni tartalomalkotásról a közösségi tartalomalkotásra. Ennek a második alkotási formának fő jellemzője a felhasználó által létrehozott tartalom (user generated content). Az egyén annál inkább érzi magáénak a médiatartalmat, minél nagyobb szinten kap rá lehetőséget, hogy részt vegyen a megalkotásában és terjesztésében. A szociális jelenlét elmélet (social presence theory) szerint a médiaeszközök társadalmi hatásának szintjei abban különböznek egymástól, hogy mennyi emberi érzéket tudnak egyszerre megcélozni és igénybe venni. Ugyanakkor az eszköz társadalmi hatásszintje függ az intimitástól (személyes vagy tömegkommunikáció) és a közvetlenségtől (azonnali vagy időzített kommunikáció, más szóval szinkron vagy aszinkron). Egyértelművé válik, hogy egy eszköznek a társadalmi hatásszintje egyenes arányban van a társadalmi jelenlét szintjével. Ez az elmélet is alátámasztja és megerősíti a társadalmi média hatékonyságát.”²¹

Micaci abban látja egyháza lehetőségét, hogy ragaszkodjon és alkalmazkodjon azokhoz a médiafogyasztási modellekhez, amelyeket a társadalom és saját hívei körében tapasztal.²² Bognár Bulcsú szociológus, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem docense a tömegmédiá hármas

16 Uo.6.

17 Uo.7.

18 ANDREAS BÜSCH (2011): Das Soziale Netz als Kommunikationsplattform in Communicatio Socialis 2011, 5. (<https://www.researchgate.net/publication/313283055> utolsó letöltés: 2022.02.23.)

19 A magyar fordítás itt olvasható: <https://regi.katolikus.hu/cikk.php?h=1485>

20 ANDREAS BÜSCH (2011): Das Soziale Netz, 5-6.

21 MICACI CRISTIAN (2014): Vallásos kommunikáció

(<https://keresztenyszovetseg.ro/archivum/2014/majus/3.html> utolsó letöltés: 2022. 02. 23.)

22 Ua.

dimenziójáról és annak hatásáról ír. Megfogalmazza, hogy tömegmédiá mindhárom dimenziója (tárgyi, idő, társadalmi) erősen szelekciós hatással bírnak, éppen ezért nem kedveznek a vallási tartalmú információk megjelenítésének. Az Evangélium egyedi, egyszeri és általános érvényességű, változatlan üzenete áll a középpontban, vagyis olyan információ, amely a tömegmédiá szelekciós folyamatában nem rendelkezik hírértékkel.²³

„A tömegmédiá működési elvei tehát kétségtelenül szűk keretet adnak az egyházi kommunikáció sikerességének a média rendszerén belül. Mindezek a jellemzők azonban egyáltalán nem zárják ki, hogy az egyházi kommunikáció a megfogalmazott üzenetet az emberekhez eljuttathassa. Sőt, a tömegmédiá sajátos racionalitása olyan jegyekkel rendelkezik, amelyek áttételesen változatlanul komoly lehetőséget kínálnak a vallási üzenet számára a modernitás alapvetően megváltozott viszonyai között is.”

– mondja Bognár.

A Magyarországi Református Egyház és a médiumok

Ahogy a fenti példák is mutatják, ma már nem kérdés, hogy az egyháznak feladata a médiaplatformok lehetőségeivel való élés. A kérdés ott válik nehezzé, hogy hogyan tudja ezt úgy megtenni, hogy közben nem sérül az az üzenet, amelyet kommunikálni, megosztani kíván. A református közösségek, ahogy a svájci példa is mutatja, küzdenek ezzel. Talán az első és egyben legnehezebb feladat az, hogy saját kereteinken kell túllépni. „A »reformáció egyházának « nevezzük magunkat, vagyis az átalakulás és az újjászerveződés egyházának, úgy tűnik azonban, hogy semmitől nem tartunk annyira, mint hogy az egyházunk átalakuljon és újjászerveződjön. [...] Megdöbbenően konzervatív egyházzá váltunk, ami a külső formákat illeti.”²⁴ – mondja Douglass.

A Magyarországi Református Egyház egyházi törvényében a következőket fogalmazza meg:

„Az egyház tájékoztatási szolgálatának feladata Isten igei üzenetének közvetítése, hiteles tájékoztatás hitünk tartalmáról, egyházunk életéről és szolgálatáról. Feladata a református egyházon belüli kapcsolattartás, az információhoz jutás és az információadás biztosítása, továbbá, hogy egyházunkon kívülre is eljuttassa a református egyház véleményét a világban történő eseményekről, eszmékről, társadalmi folyamatokról.”²⁵

Vitán felül áll tehát, hogy az egyház élni kíván a lehetőségekkel.

Napjainkban a média szerepe kiemelkedő. Az egyház is ráébredt arra, hogy ez a leghatékonyabb terület számára, hogy a figyelem középpontjába kerüljön. Az egyház életéről, eseményeiről a legtöbb ember a médiumok közvetítése által tájékozódik. A kompetens tájékoztatás ezért az egyház feladata. A médiumok uralta világban csak a médiumokban való jelenlét által lehet ezt megtenni. Az élő közvetítések a médiumplatformok által sok kérdést hoznak magukkal: mennyiben vész el a valódi átélése az istentiszteleti alkalomnak, ha egy képernyő előtt ülve vagyunk részesei az

23 BOGNÁR BULCSÚ (2008): Vallás, egyház és a média kapcsolata. In: Vigilia 78.évf. 2008/9 658-660. (https://vigilia.hu/pdfs/Vigilia_2008_09_facsimile.pdf#page=15 utolsó letöltés: 2022.02.23.)

24 KLAUS DOUGLASS (2002): Az új reformáció. Ford. Szabó Csaba. Kálvin Kiadó, Budapest, 62.o.

25 2005. ÉVI III. TÖRVÉNY A Magyarországi Református Egyház tájékoztatási szolgálatáról 1 §. (http://regi.reformatus.hu/data/documents/2014/03/12/2005_evi_III_tv_TAJEKOZTATAS.pdf utolsó letöltés:2022.02.23.)

istentiszteletnek? Az biztosnak mondható, hogy az intimitás sérül. Felmerül az a kérdés is, hogy mennyire válik „előadásszagúvá” egy kamerával rögzített istentisztelet. Nem lesz színésszé a szolgálattevő, és a gyülekezet? És nem lesz színházzá (vagy ahogyan Szabó Lajos fogalmazza stúdióvá) a templom? A képernyőn átadott üzenet akkor válik „sikeressé”, ha a prédikáció, a hallott Ige élelménnyé válik, befolyásoló hatással lesz a hallgató életében. Megvalósulhat-e ez? ²⁶

„Hatalmas kiterjedésű lett az egyházak belső és külső kommunikációja. Ma már nem lehet kérdés, hogy a média a legszélesebb rétegeket éri el az evangélium közvetítésével és az egyházi híradásnak is a leghatékonyabb és egyben leggyorsabb eszköze. A kommunikációs formák fejlesztése nem elhanyagolható mellékkérdés, hanem döntő az egyház élete szempontjából. A médiumok szakszerű megismerése is alapvető feladat, de a velük való élés szabályainak teológiai vizsgálata ma már nem kerülhető meg.”²⁷

Összegzés

A fenti megállapításokat figyelembe véve látható, hogy talán sosem volt annyira fontos, mint napjainkban, hogy egyre többet, egyre mélyebben foglalkozunk az egyház és a médiumok kapcsolatával, a médiumok nyújtotta kommunikációs lehetőségekkel komoly, teológiai és egyben kritikai vizsgálatok alá vonva. A legjobb feladat, amit Krisztus egyháza kapott, hogy hirdetheti az örömhírt, az evangéliumot, de ezt oly módon kell tennie, hogy annak szentsége, „gyöngy” volta ne értéktelenedjen el. Akár svájci testvéregyházunkra gondolunk, akár a katolikus egyház törekvéseit figyeljük meg, vagy a Magyarországi Református Egyház álláspontját vizsgáljuk, láthatjuk, hogy egyértelmű bizalom még mindig nincsen a médiumok használhatóságát illetően. Ennek oka (egyre inkább ez világlik ki), hogy nincsen megfelelő erőforrása az egyháznak ahhoz, hogy ezeket a felületeket úgy tudja használni, hogy az átadni kívánt üzenet ne sérüljön. Érezhető tehát, hogy a közeljövőben a lelkész-, hitoktató-, vagy gyülekezeti munkatárs képzéseken ezekre is kell lehetőséget biztosítani. A már szolgálatban lévők esetében pedig továbbképzések formájában lehetőséget kell biztosítani arra, hogy tanulhassanak, képezhessék magukat. Szükséges, fontos élnünk és használnunk a médiaplatformokat, de felelősséggel, szakértelemmel, és Szentlélek bölcsességével.

Irodalom

DOUGLASS, KLAUS (2002): Az új reformáció. Ford. Szabó Csaba. Kálvin Kiadó, Budapest.

ELEK, NOÉMI (2019): A Tiszántúli Református Egyház társadalmi kommunikációja a 21. század elején – szakdolgozat, Debreceni Egyetem BTK, Debrecen.

LITERÁTY, ZOLTÁN (2021): Prédikáció az online térben. In: FEKETE KÁROLY-STEINBACH JÓZSEF-LITERÁTY ZOLTÁN (2021, SZERK.): Igehirdetők kézikönyve. Kálvin Kiadó, Budapest.

26 ELEK NOÉMI (2019): A Tiszántúli Református egyház társadalmi kommunikációja a 21. század elején, kézirat 2019, 9.

27 SZABÓ LAJOS (2004): Alapozó ismeretek a gyakorlati teológiában, Luther Kiadó, Budapest, 22.

LOVAS, ANDRÁS (2021): Az életmód és életforma. In: FEKETE KÁROLY-STEINBACH JÓZSEF-LITERÁTY ZOLTÁN (2021, SZERK.): Igehirdetők kézikönyve. Kálvin Kiadó, Budapest.
NÉMETH, DÁVID (2012): Pasztorálanthropológia I. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
SZABÓ, LAJOS (2004): Alapozó ismeretek a gyakorlati teológiában. Luther Kiadó, Budapest.

Internetes források

BOGNÁR, BULCSÚ (2008): Vallás, egyház és a média kapcsolata. In: Vigilia 78.évfolyam, 2008. online: https://vigilia.hu/pdfs/Vigilia_2008_09_facsimile.pdf#page=15 [utolsó letöltés: 2022.01.22.]

BÜSCH, ANDREAS (2011): Das Soziale Netz...in Communicatio Socialis (2011) online: <https://www.researchgate.net/publication/313283055> [utolsó letöltés: 2022. 02. 23.]

FODORNÉ, NAGY SAROLTA (2008): Igehirdetés a posztmodern korban – szószéken és katedrán. In: Szolgatárs 18.évf. 3.sz. 2008.

online: http://www.epa.hu/03500/03556/00013/pdf/EPA03556_szolgatars_2008_03_020-026.pdf [utolsó letöltés: 2022. 02. 23.]

MICACI, CRISTIAN (2014): Vallásos kommunikáció a közösségi médiában. Online: <https://keresztenszo.verbumkiado.ro/archivum/2014/majus/3.html>, [utolsó letöltés: 2022.02.23.]

MONJENCS, INGRID (2021): GEKE focus, „Egyházak együtt a járványban” – protestáns nézőpontok, 2021. online: https://reformatus.hu/documents/1013/HU_GEKE_focus_29_FIN.pdf [utolsó letöltés: 2022.02.23.]

MARC K. PETER, CORIN KRAFT, THOMAS JOSI (2019): Die reformierte Kirche im digitalen Zeitalter 2019. In: Fachhochschule Nordwestweitz online: <https://digitale-transformation-artikel.ch/wp-content/uploads/2020/07/FHNW-Think-Tank-2019-09-Kirchentransformation.pdf> [utolsó letöltés: 2022.02.23.]

A Szerző beosztott lelképásztor a Tatai Református Egyházközségben, doktorandusz hallgató (KRE-HDI), a PRTA végzett hallgatója.

*„Áldjon meg téged az Úr, és őrizzen meg téged! Ragyogtassa rád orcáját az Úr, és könyörüljön rajtad! Fordítsa feléd orcáját az Úr, és adjon neked békességet!”
(4Mózes 6,24-26.)*

MÁRKUS JENŐ A PÁPAI TEOLÓGIÁN

– bepillantás a pápai teológia XX. század eleji életébe egy hallgató tanulmányain keresztül –

Írta: Sárközi Gergely Antal

Dr. Márkus Jenő tatai lelkipásztort a Pápai Református Teológiai Akadémia és a Dunántúli Református Egyházkerület nagy egyéniségei között tartjuk számon, aki a XX. század első felében igyekezett maradandót alkotni nem csupán a teológia tudományának területén, de az általa pásztortolt gyülekezetben is.

Tragikus módon csupán néhány évtized jutott neki, s még 48. életévét sem tölthette be, mikor 1955. július 4-én elhunyt. Korai halála nagy vesztesége volt a Dunántúlnak, de az országos református egyháznak is.

Az utóbbi években több megemlékező kötet, összeállítás is napvilágot látott „az észrevett lelkipásztor”-ral kapcsolatban, sőt, az utóbbi években több művét újra kiadták.¹

Mi pedig most a fellelhető források alapján igyekszünk Dr. Márkus Jenő életútját – a pápai teológiához kapcsoltan – az Olvasók elé tárni.

Szeretettel és tisztelettel köszöntjük 80. születésnapja alkalmából Márkus Mihály püspök-professzor urat az alábbi – édesapjáról szóló – tanulmánnyal.

A korai évek

Márkus Jenő József 1907. szeptember 18-án született a Somogy-vármegyei Erdősokonyán. Édesapja Márkus József szabó, édesanyja Vanicsek Józsa volt.² Középiskolai tanulmányait 1917 őszén kezdte meg a Csurgói Református Gimnáziumban³, ahol jeles tanulóként többször kapott

1 Nézzük sorban! MÁRKUS MIHÁLY (2005, SZERK.): „Nékem az élet Krisztus” Válogatás Márkus Jenő (1907-1951) írásaiból. Pápai Református Teológiai Akadémia, Pápa.; MÁRKUS JENŐ (2015): Schleiermacher váltságtana (változatlan utánnyomás). Dunántúli Református Egyházkerület megbízásából kiadja a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei, Pápa; MÁRKUS JENŐ (2015): Az észrevett lelkipásztor. In memoriam Dr. Márkus Jenő (1907-1955). Dunántúli Református Egyházkerület, Pápa.; MÁRKUS JENŐ (É.N.): A két Blumhardt. Dunántúli Református Egyházkerület, Pápa.

2 Rövid, teljes életrajza: **Márkus Jenő József** 1907. szeptember 18-án született a Somogy vármegyei Erdősokonyán. Elemi iskolai tanulmányai után a csurgói Református Reálgimnáziumban tanult, ott érettségizett 1925-ben. 1925-1929 között a Pápai Református Teológiai Akadémia hallgatója volt. Az 1927-1928-as tanévben Baselben tanult, majd 1918-1929-ben Bolháson volt segédlelkész, 1929-1930-ban Rinyahosszúfaluban teljesített segédlelkész-tanítói szolgálatot. 1930-1931-ben Halleban tanult. Első lelkészképesítő vizsgáját 1929-ben, a másodikat 1931-ben tette le Pápán. 1931-1936 között Tatán hittanoktató lelkipásztor volt, közben 1933. szeptember 24-én felszentelték Veszprémben. 1935 nyarán Zürichben tanult. 1936-ban tatai lelkésszé választották. 1937-ben nősült, felesége Pongó Lenke. Házasságukból öt gyermek született, közülük négyen érték meg a felnőttkort: Veronika, Sándor (még születése napján elhunyt), **Mihály**, Gábor, Lídia. 1934. március 20-án Pápán teológiai magántanári fokozatot, 1935. december 20-án középiskolai vallásanári, 1939. január 21-én teológiai doktori oklevelet szerzett. Tatai lelkipásztorként hunyt el 1955. július 4-én. Lásd: DREL I. 1.z. Törzslapok – Dr. Márkus Jenő József. *Köszönöm a segítséget Kránitz Zsoltnak!*

3 A csurgói értesítőket (1864-1948) lásd: https://adt.arcanum.com/hu/collection/ADT_IskolaiErtesitok_Csurgo_04810_ReformatusGimnazium/ [2023.09.07.] Az egyszerűség kedvéért ezeket a forrásokat a továbbiakban az alábbi módon jelöljük: CSURGÓI ÉRTESÍTŐ + tanév + oldalszám. CSURGÓI ÉRTESÍTŐ 1917-1918, 27. jeles érdemjegyet szerzett: magaviselet, vallásan, magyar nyelv, latin nyelv, földrajz, természetrajz, mennyiségtan, rajzoló mértan tárgyakkól, szépírásból

pénzjutalmat.⁴ Színjeles bizonyítványai okán az 1923-1924-es és az 1924-1925-ös tanévben tanári kari dicséretben részesült.⁵ A csurgói értesítők a maguk szűkszavúságában is láttatják a fiatal, tehetséges diákot, aki a tanulás mellett a sportéletből is aktívan kivette a részét. Utolsó csurgói tanévében az 1925. február 25-én megalakult Csokonai Sportkör titkára volt.⁶ A történelem iránti érdeklődés már fiatalon kialakult benne, jól mutatja ezt az a tény, hogy a tanári kar javaslatára – éppen a történelemben való jártassága miatt! – Márkus Jenő kapta meg Dr. Matolcsy Sándor 200.000 Koronás jutalomdíját az utolsó tanévében.⁷ A csurgói gimnáziumban 1925-ben jeles eredménnyel tett érettségi vizsgát.⁸ Ezt követően, édesapja kívánságának engedve – egyúttal a sajátját megtagadva – beiratkozott a Pécsi Tudományegyetem orvosi karára, ahol egy féléven keresztül tanult.⁹ Később így írt erről a maga szűkszavúságában: „*Orvosnak indultam, de 1926. februárjában már Pápán, a teológián voltam.*”¹⁰

A pápai teológia az 1920-as években

Milyen volt az élet ekkor a pápai teológián? Milyen hatások érhettek egy frissen teológiára kerülő ifjút a dunántúli egyházkerület nagy múltú intézményében? Ennek megértéséhez vizsgáljuk meg a Teológiai Akadémia akkori felépítését! A Teológiai Akadémia a Kollégium főépületének Jókai utcai szárnyában kapott helyet, az első emeleten. Itt folyt a lelkészképzés 1898-1951 között.¹¹ A teológiai oktatás összesen három teremben zajlott, két előadóteremben és egy szemináriumi olvasóteremben. Ezek mellett még egy a tanári és egyben igazgatói szoba tartozott a Teológiai Akadémiához. Ebben az időszakban a teológiának nem volt internátusa, így a hallgatóknak a városon belül kellett szállást bérelniük.¹² A teológia hallgatói a klasszikus teológiai tárgyakon felül tanultak közegészségtant,

és szabadkézi rajzból volt csupán jó az érdemjegye. Ezt követően is folyamatosan a jeles tanulók között találjuk a nevét, lásd: CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1918-1919, 10.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1920-1921, 7.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1921-1922, 8.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1922-1923, 8.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1923-1924, 17.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1924-1925, 22.

4 CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1917-1918, 10. (a Soltra Alajos-féle 200 Koronás díjban részesült, melyet 10 diák kaphatott meg. M.J. az első helyen állt, lásd: Uo. XIV.). 47. (könyvjutalom: Hollósi István: Verőfény); CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1918-1919, 5.7.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1920-1921, 12.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1921-1922, 12.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1922-1923, 11-12. (a szokásos Soltra Alajos-féle ösztöndíj mellett Várady Zoltán nagybajomi lelképásztor 2000 Koronás ösztöndíjából 400 Koronát nyert el); CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1923-1924, 12. (S.A. ösztöndíj immáron 1600 Korona fejenként!); CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1924-1925, 17. (S.A. alapból már fejenként 60.000 Korona járt, ezen felül elnyerte a Koppy Mária alap 60.000 Koronás díját is, illetve a Dr. Matolcsy-féle 200.000 Koronás díjat is.)

5 CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1923-1924, 14.; CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1924-1925, 19.

6 CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1924-1925, 13-14. (Ugyanitt lásd a Sportkör rövid történetét is!)

7 CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1924-1925, 17.

8 CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1924-1925, 22. Jelesen érettek: Bódis Géza, Martinás István, Márkus Jenő, Sipos József.

9 A csurgói iskolától 100.000 Korona tanulmányi ösztöndíjat kapott! Lásd: CSURGÓI ÉRTEŚITŐ 1925-1926,

10 KRÁNITZ ZSOLT (2013): „*A késő idők emlékezetében éljenek...*” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi önéletrajzai (1943), 962-963. A róla írott rövid életrajzi áttekintésben arról olvasunk, hogy egy „súlyos betegség motiváló hatására” iratkozott be a pápai teológiára. Lásd: MÁRKUS MIHÁLY (2005, SZERK.): „Nékem az élet Krisztus”, 188.

11 LAMPÉRTH GÉZA (1931): A Pápai Református Főiskola története. Főiskolai Könyvnyomda, Pápa, 66-67. és 76. A Kollégium Március 15. tér 9. szám alatti főépületét 1895 őszén vették birtokba a gimnazisták, míg a teológiai hallgatók csak az 1898-1899-es tanévvel költöztek át az új főépületbe.

12 A Pápai Református Kollégiumban 1840-ben szüntették meg a bentlakás intézményét. Később, 1862-1872 között az Ókollégiumban ugyan berendeztek egy teológus-internátust, melynek felügyelőtanára Kiss János lett, de végül – állítólag – éppen az ő javaslatára meg is szüntették azt. Hosszú idő múlva, az intézmény bezáratása előtt nem sokkal, az 1947-1948-as tanévben kezdhette meg rövid működését a teológiai internátus. Lásd ehhez: KIS ERNŐ

mezőgazdaságtant és jogi ismereteket is.¹³ Az intézményben nem voltak a maihoz hasonló tanszéki könyvtárak (de még tanszéki irodák sem!), a professzori kar tagjai a teológiai szárny alatt helyet foglaló Főiskolai Könyvtárból szerezték be az oktatáshoz szükséges könyveket.

Minthogy Márkus Jenő az 1925-1926-os tanévben érkezett Pápára, s mivel a teológiai oktatás négy tanévet vett igénybe, ezért vegyük behatóbb vizsgálat alá a vonatkozó, 1925-1929 közötti időszakot! Az 1925-1926-os tanévben még a mezőföldi születésű *Csizmadia Lajos*¹⁴ professzor tanította a gyakorlati teológiai tárgyakat. Csizmadia professzor annak idején a Skót Szabad Egyház ösztöndíjával tanulhatott Edinburghban, ahonnan aztán a korszakra jellemző angolszász kegyességgel tért haza. Több későbbi kollégáját tanította, például az 1921-1947 között az ószövetséges tárgyakat előadó *Tóth Lajos*¹⁵, aki Márkus Jenő pápai éveinek legnagyobb részében, 1926-1929 között az Akadémia igazgatói tisztét is betöltötte, s akit szigorú, alapos embernek ismertek, aki maga is tanult Edinburghban, de Baselben és Bernben is. Ő maga a német kritikai irányt képviselte az ószövetségi írásmagyarázatban.¹⁶ Az újszövetségi tárgyakat az ő legjobb barátja, *Pongrácz József*¹⁷ tanította, aki szintén tanult Edinburghban, s nagy hatással voltak rá

(1896): A Dunántúli Ev. Ref. Egyházkerület pápai főiskolájának története 1531-1895, 304-305.; A felállításra nézve: DREL I. 1. a. Dunántúli Református Egyházkerület közgyűlési jegyzőkönyve, 1862. október 27. Székesfehérvár, 110. Lásd még: KIS ERNŐ (1896) A Dunántúli Ev. Ref. Egyházkerület pápai főiskolájának története 1531-1895, 305.; A megszüntetés: DREL I. 1. a. Dunántúli Református Egyházkerület közgyűlési jegyzőkönyve, 1872. október 23. Révkomárom, 179.; DREL I. 1. a. A Dunántúli Református Egyházkerület jegyzőkönyve 1945-1949. Az 1947. november 4-én Pápán tartott ülés jegyzőkönyve, 169. oldal, (15. pont, a püspöki jelentés VII. alpontja).

- 13 A Pápai Református Kollégium értesítőit (1860-1948) lásd: https://library.hungaricana.hu/hu/collection/iskolai_ertesitok_papa_reformatus_teologiai_akademia_es_gimnazium/ [2023.09.07.] Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban az alábbi módon jelöljük a pápai értesítőket: ÉRTESÍTŐ + tanév + oldalszám. ÉRTESÍTŐ 1925-1926, 27.
- 14 **Csizmadia Lajos** 1858. szeptember 3-án született Tácon. Édesapja Csizmadia József pajtabíró, édesanyja Tenke Ágnes volt. Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, gimnáziumi tanulmányait Pápán kezdte, majd magántanulóként folytatta, aztán Budapestre került, végül utolsó tanévére visszatért Pápára, s itt is érettségizett. Az érettségit követően egy tanévet Budapesten töltött, s orvosi pályára készült, de csakhamar otthagyta az egyetemet és Csóron vállalt segédjegyzői állást. Közben megérett benne az elhatározás, hogy teológiát szeretne tanulni, így 1878-ban megkezdte teológiai tanulmányait Pápán. 1882-ben végzett, majd egy év seniori szolgálat után a Skót Szabad Egyház ösztöndíjából Edinburghba ment tanulni. 1884-ben hazatérve a Mezőföldi Református Egyházmegyében szolgált segéd-, majd helyettes lelkipásztorként Sárkeresztesen, Mezőkomáromban, Kiskeszin és Sáregresen. Rendes lelkészként szolgált Nádasdladányban, majd Lepsényben. Innen került Pápára 1901-ben, a teológia Gyakorlati Teológiai Tanszékére. Huszonöt esztendeig szolgált teológiai tanárként, majd 1926-ban nyugdíjba ment. 1928. december 5-én hunyt el Pápán. Lásd: SÁRKÖZI GERGELY ANTAL (2018): „... *nem volt hiábavaló a munkád!*” Kilencven éve hunyt el Csizmadia Lajos. In: DUNÁNTÚLI REFORMÁTUS LAP, 22. évf. 4. szám (2018. december), 58.
- 15 **Tóth Lajos** 1882. december 20-án született Léván. Édesapja Tóth Sándor, édesanyja Osvald Lídia volt. Elemi és középiskolai tanulmányait Léván végezte, érettségit a Lévai Piarista Gimnáziumban szerzett. 1902-től kezdve 1906-ig a Pápai Református Teológiai Akadémián tanult, majd Baselben és Bernben folytatta tanulmányait. Rövid ideig Skóciában egy nemes úr titkáráként szolgált, közben volt lehetősége Edinburghban tanulni, majd hazatérve lelkipásztori szolgálatba állt. 1909. május 16-tól kezdve 1920-ig a zólyomi missziói körzet lelkipásztora volt. A Felvidékről történő kiutasítását követően családjával Budapesten telepedett le. Tette mindezt úgy, hogy 1921-1947 között a Pápai Református Teológiai Akadémia Ószövetségi Tanszékének professzora volt. Két alkalommal töltötte be az intézmény főigazgatói tisztét. 1931-ben doktorált Debrecenben. 1947-ben nyugdíjba ment, nyugdíjasként a Károli-Biblia revízióján dolgozott az Ószövetségi Szakbizottságban. Az 1956-os események mélyen megrázták az idős professzort, aki végül agyvérzést kapott. 1957. július 1-jén hunyt el Budapesten. Temetése július 3-án volt a Farkasréti temetőben. Lásd: SÁRKÖZI GERGELY ANTAL (2022): Tóth Lajos professzor önéletrajza. In: Pápai Kollégiumi Lapok 7. évf. 9-12. szám (2022. karácsony), 18-39.
- 16 TÓTH KÁLMÁN (2006): Pongrácz József: tanárom s tanártársam. In: MÁRKUS MIHÁLY (2006, SZERK.): Adalékok a Pápai Református Teológiai Akadémia oktatástörténetéhez. Pápai Református Teológiai Akadémia, Pápa, 75.
- 17 **Pongrácz József** Etén született 1885-ben. Alapfokú tanulmányait Etén és Héregen, közép-, illetve felsőfokú tanulmányait Pápán végezte. 1906-1908 között Edinburghban tanult, majd hazatérését követően Antal Gábor

Marcus Dods professzor órái. Pongrácz professzor rendkívüli módon odafigyelt a hallgatók lelki életére: bibliakörököt vezetett, belmissziós és vasárnapi iskolai munkába volta be hallgatóit.¹⁸ Gyakorta meghívta a hallgatók egy-egy kisebb csoportját saját házukba teára is, hogy jobban megismerhesse őket, de ezeket az alkalmakat a missziói munkára is igyekezett felhasználni.¹⁹ A rendszeres teológiai tárgyakat a nagy felkészültségű *Dr. Vass Vince*²⁰ oktatta, akinek teológiai látásmódja, rendszere sajátosan egyéni volt, ahogyan ő maga is.²¹ Márkus Jenő Pápara érkezésekor, az 1925-1926-os tanév végéig ő viselte a főiskolai igazgatói tiszteletet.²² A bölcsészeti és neveléstani tárgyakat *Vasady Béla*²³ oktatta, majd elmenetele után rövid ideig Dr. Molnár Jenő állt a tanszék élén. Az egyháztörténeti tanszéken ekkor még óraadói minőségben a – Márkus Jenőnél egyébként

mellett Rév-Komáromban püspöki titkárként szolgált. 1910-től helyettes-, majd 1913-tól – az akkor induló önálló Újszövetségi Tanszéken – rendes tanára lett a Pápai Református Teológiai Akadémiának. 1918-tól kezdve haláláig vezette a kollégiumi könyvtárt. 1923-tól kezdve szerkesztette a Dunántúli Protestáns Lapot. 1931-ben szerzett teológiai doktorátust. 1951-ig tanított Pápan, de ekkor megszűnt a teológia, ezért a kollégiumi könyvtár vezetőjeként tevékenykedett tovább haláláig. 1963-ban hunyt el Pápan. Lásd: KRÁNITZ ZSOLT (2013): „*A késő idők emlékezetében éljenek...*” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi önéletrajzai (1943), 81. Lásd még bővebben 2013-ban publikált, jegyzetekkel ellátott önéletrajzát: KRÁNITZ ZSOLT (2013, SZERK.): Pongrácz József: Emlékeim. In: ACTA PAPENSIA 13. évf. 4. szám (2013/4.), 519-662.

18 TÓTH KÁLMÁN (2006): Pongrácz József: tanárom s tanártársam, 73-74.

19 Lásd ehhez a „Pongrácz József hogyan tanított adakozásra?” című anekdotát: CSIZMADIA KÁROLY (1989): Pápai Kollégiumi történetek. Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei, Pápa, 117.

20 **Vass Vince** 1889. január 1-jén született Nemesócsán. A Pápai Református Kollégiumban végezte gimnáziumi és teológiai tanulmányait, teológiát tanult ezen felül Genfben is. Hazatérve volt főiskolai szénior, majd püspöki titkár is. 1916-an teológiai magántanári, 1917-ben pedig bölcsészdoktorátust szerzett. 1917-1929 között a Pápai Református Teológiai Akadémia Rendszeres Teológiai Tanszékének tanára volt. 1929-1931 között enyingi lelképásztor, 1931-től 1943-as haláláig a kecskeméti gyülekezetet vezette. Lásd: PONGRÁCZ JÓZSEF (1943): Dr. Vass Vince 1889-1943. In: DUNÁNTÚLI PROTESTÁNS LAP, 54. évfolyam 24. szám (1943. június 13.), 121-122.

21 Egykori tanítványa, Bakos Lajos így fogalmazott: „*Dr. Vass Vince egész egyéniségének legmélyebb életgyökereivel az Igéből táplálkozó, egzisztenciálisan gondolkodó, hitvallásos magyar református theologus volt, aki sajátosan egyéni, bizonyos liberális színt mutató alapkonceptió körül kialakult rendszerét kálvini gondolatlelemekkel, hitvallásos tartalommal s a saját élményeinek gazdag világában kikristályosodott igazságmozgásokkal igyekezett megtölteni.*” Ez lehetett az az ok, ami miatt egy kicsit mindenki magáéhoz hasonlónak vallhatta őt. Bakos Lajos legszívesebben az „egyensúly teológiájának” nevezte azt a rendszert, amelyben Vass Vince gondolkodott. Lásd: BAKOS LAJOS (1944): Dr. Vass Vince mint theologus. In: Theologiai Szemle, XX. évf. 2. szám (1944), 94.

22 Dr. Vass Vince 1923-1926 között volt az Akadémia igazgatója. Lásd: ÉRTESÍTŐ 1923-1924.; ÉRTESÍTŐ 1924-1925.; ÉRTESÍTŐ 1925-1926.

23 **Vasady Béla** 1902. december 30-án született Aradon. Édesapja református lelképásztor volt, de katolikus vallású felesége miatt nem lelképásztorként, hanem tanítóként működött. A házaspárnak hat gyermeke született, négy fiú és két leány. Vasady Béla a nagyváradi premontrei gimnáziumba járt, majd a Debreceni Egyetem Református Hittudományi Karára iratkozott be. 1922-ben az ohioi Daytonba, majd Princetonba ment tanulni. Lelkészi végzettséget is ott szerzett, ezt aztán már itthon honosította 1925-ben, majd rövid ideig Debrecenben szolgált. Ezt követően Pápan lett tanár 1925-1928 között. 1927-ben doktorált Debrecenben valláslelektanból, majd 1928-1934 között Sárospatakon lett dogmatikatanár, 1934-től pedig Debrecenben. 1946-ban Genfbe utazott, majd az USA-ba utazott. Családja 1947-ben követte őt. 1949-ben lemondott debreceni katedrójától. Rövid ideig tanított Princetonban, majd 1973-as nyugdíjazásáig a Lancaster teológiai szeminárium tanára volt. 1992. október 5-én hunyt el a Michigan állambeli Grand Rapids-ben. Lásd: Gaál Botond (2019): Vasady Béla. In: Baráth Béla Levente-Fekete Károly (2019, szerk.): Órállóvá tettek. TRE-DRHE, Debrecen, 484-489.

csak 8 évvel idősebb! – fiatal egyháztörténész, *Tóth Endre*²⁴ működött – aki aztán 1927-től kezdve az Egyháztörténeti Tanszék rendes tanára lett.²⁵

A teológia az első világháború alatt és után szerzett sebeiből hosszú folyamat következtében tudott felgyógyulni: ekkor már végre mindegyik tanszéken volt megfelelő képesítésű professzor, még ha nem is mindenki a pápai teológia volt hallgatói közül került ki.

A heti tanórák mellett a hallgatóknak kötelezően részt kellett venniük a „*Tóth Ferenc Önképzőkör*” munkájában, melynek keretében az 1924-1925-ös tanévtől kezdve a szemináriumi munka is folyt. Az Önképzőkörön belül hat szakosztály működött (a hat klasszikus teológiai diszciplína szerinti bontásban). A szakosztályok közül a gyakorlati teológiai szemináriumnak mindegyik hallgató kötelezetten tagja volt, de ezen felül mindenkinek választania kellett még egy szakosztályt, melyben dolgozott. Ez alapvetően heti kétszer egy óra kötelező szemináriumi találkozást jelentett, mellette pedig – nyilván a hallgatói szorgalomtól függően – számos munkaórányi elmélyült, magányos kutatást-készülést.²⁶

Márkus Jenő a pápai teológián

Amint feljebb olvasható volt, Márkus Jenő a maga kívánságát tagadta meg, amikor a teológia helyett az orvosi egyetemre iratkozott be. Még egy félévet sem végzett el, mikor felvételét kérte Pápára. A teológia tanári kari jegyzőkönyvében – az 1925. december 5-i (!) ülés jegyzőkönyvében – ezt olvassuk: „5. Elnöklő igazgató jelenti, hogy a II. félévre felvételért folyamodott Márkus Jenő Zoltán²⁷ pécsi orvostanhallgató. Egyben bemutatja folyamodó életrajzát és okmányait. Tanári kar folyamodót felveszi a II. félévre azzal a feltétellel, hogy az I. félév tárgyaiból kollokválni tartozik. Együttal köztartási segélyben való részesítését is kilátásba helyezi.”²⁸ Özvegye által összeállított életrajza szerint másfél év alatt lekollokvált a két tanév anyagából, így behozva lemaradását.²⁹

Az 1925-1926-os tanévben az I. évfolyamban tizennyolcan voltak. Ez volt akkor a legnépesebb évfolyam, így a teológián összesen – a külföldön tanulókat és az időközben kimaradtakat is beleszámítva – 57 hallgató tanult.³⁰ Nem akármilyen évfolyamba került be Márkus Jenő: évfolyamtársai között találjuk a későbbi dunántúli püspököt, Bakos Lajost, a belső-somogyi

24 **Tóth Endre** Hajdúszoboszlón született 1899. december 7-én. Édesapja Tóth Lajos ének-zenetanár, édesanyja Bíró Erzsébet volt. A házaspárnak 15 gyermeke született, közülük negyedik volt a sorban Tóth Endre. Elemi iskolai, valamint I. osztályt Hajdúszoboszlón végezte. 1911-ben édesapját a Pápai Református Kollégium ének-zene tanárává választották, így Tóth Endre Pápán folytatta tanulmányait. 1918-ban érettségizett, majd beiratkozott a Pápai Református Teológiai Akadémiára. III. tanulmányai éve után Antal Géza professzor őt küldte ki Hollandiába tanulmányútra. A teológia elvégzését követően, az 1923-1924-es tanévben Kaposváron volt hittanoktató segédlelkész, majd 1924-től kezdve a pápai teológia óraadó tanára volt az Egyháztörténeti Tanszéken. 1927-ben meg is választották a tanszék élére, később – 1931-1938 között – a Gyakorlati Teológiai Tanszék vezetője, közben óraadóként ellátva az egyháztörténeti tárgyakat is. 1947-ig tanított Pápán, ekkor a debreceni teológiára távozott. 1970. november 15-én hunyt el Debrecenben. Lásd: PÓTOR IMRE (2000): Tóth Endre, az egyházépítő professzor. Különös tekintettel dunántúli szolgálataira. (Pápai Eperfa könyvek 1.). Pápai Református Teológiai Akadémia, Pápa. Illetve: TÓTH ENDRE életrajza, in: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/t-ty-780F8/toth-endre-7830C/> [2023.10.06.]

25 PÓTOR IMRE (2000): Tóth Endre, az egyházépítő professzor, 263-273. 300-301.

26 Lásd ehhez a főiskolai értesítők „*Tóth Ferenc Önképzőkörre*” vonatkozó anyagát az 1924-1925-ös tanévtől kezdve az 1942-1943-as tanévig!

27 *Itt elírás történhetett, ugyanis Márkus Jenő második keresztnéve nem Zoltán, hanem József.*

28 DREL V. 1. d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve 13. kötet (1920-1926), 220.

29 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat. In: Márkus Mihály (2005, szerk.): „Nékem az élet Krisztus”, 5.

30 ÉRTEŚÍTŐ 1925-1926, 27.

történetírót, Beck Gergelyt – aki Csurgón Márkus Jenő osztálytársa volt! –, vagy éppen Tóth Endre professzor későbbi tanszéki utódát, Pataky Lászlót is.³¹ Pápán tanult ekkor a későbbi székesfehérvári költő-lelkipásztor, Bódás János, vagy éppen a gyakorlati tanszék későbbi vezetője, Benedek Sándor, nem is beszélve Döbrössy Lajosról³², aki éppen Márkus Jenő után lett tatai lelkipásztor.³³

Az 1925-1926-os tanévben három bibliakör is működött a teológián, melyeket Csizmadia Lajos, Pongrácz József és Vass Vince vezettek. A bibliakörök hetente tartották összejeveteleiket, de ezeken felül a Keresztyén Diákszövetség tagjai maguk is összejöttek saját bibliaköri alkalmakra. A tanév során három alkalommal tartottak szeretetvendégséget a teológián, a hallgatók pedig – mindezek felül! – részt vettek a gyülekezeti bibliakörökben és tanítottak a vasárnapi iskolában is.³⁴

Az értesítők vizsgálatából is jól látszik, hogy a hallgatók számára a pápai teológia nem csupán magas szintű oktatást, de gazdag belmissziós szolgálati lehetőségeket is kínált. A szemináriumi munkában pedig a hallgatók tudományos érdeklődésüknek megfelelő munkát végezhettek. Látható az is, hogy a teológia nagy hangsúlyt fektetett a gyakorlati munkára, melynek nagy hasznát vették a hallgatók a későbbi lelkipásztori szolgálatuk során is.

Ebbe a közegbe került hát be Márkus Jenő is, aki tanulmányai mellett aktívan részt vett a Tóth Ferenc Önképzőkör munkájában. Rögtön beiratkozása után a filozófiai szemináriumba lépett be (nyilván az eleve kötelező gyakorlati mellett), s a félév során „*Tudomány és vallás*” címmel készített dolgozatot.³⁵ A gyakorlati szemináriumban – Csizmadia Lajos vezetése alatt – a hallgatókat két csoportra osztották: I-II. és a III-IV. évfolyamokra. „*Az I–II. éves hallgatók is hetenként 1 – 1 órán a szónoklatban gyakoroltattak, melyen a II. éves hallgatók saját imájukat, az I. éves hallgatók pedig egy-egy megtanult beszédet mondtak el s az egész funkciót bírálat tárgyává tették.*” – olvasható az értesítőben.³⁶

De túl a szemináriumi munkán, nézzük meg, milyen tárgyai voltak egy elsőévesnek akkor a teológián! Az elsőéves hallgatók óráik legnagyobb részében más évfolyamokkal összevontan tanultak. Általában csak a heti három órában tanított héber nyelv tárgy esetében voltak egyedül. Az újszövetségi bevezetést, a görög exegézis esetében is a heti 3-3 órában a másodévesekkel voltak összevontan. Ugyanígy a német nyelv esetében, amely heti 2 órát vett igénybe. Tanultak emellett egyháztörténetet, teológiai enciklopédiát szintén összevontan heti 2, illetve 1 órában, iskolatörténetet azonban mind a négy évfolyam hallgatott heti 1 óras órakeretben Tóth Endrétől. Vass Vince professzor tanította a filozófiatörténetet és a filozófiai enciklopédiát is, mind kettőt heti 2 órában hallgatták az első- és másodévesek. Csizmadia Lajos tanította a neveléstörténetet heti 2 órában, s ezek mellé jött még az egyházi ének – melyen szintén csak egyedül volt az első évfolyam

31 ÉRTEŚÍTŐ 1926-1927, 47. Másodéven már 16 fős volt az évfolyam.

32 Az olvasók figyelmébe ajánljuk a Döbrössy Lajossal kapcsolatban néhány évvel ezelőtt Sonnevend Gergely tollából megjelent tanulmányt. Lásd: SONNEVEND GERGELY (2019): Olvasónaplómból – Gondolatok Döbrössy Lajos missziós tevékenységéről. In: ACTA PAPENSIA, 19. évf. 3-4. szám (2019/3-4.), 379-390.

33 ÉRTEŚÍTŐ 1925-1926, 27-28.

34 ÉRTEŚÍTŐ 1925-1926, 33. A bibliakörökön az elhívással (Vass V.), Márk evangéliumával és a János első levelével (Pongrácz J.), valamint a „Lelkipásztori eszménykép Pál apostolnál” (Csizmadia L.) témákkal foglalkoztak.

35 ÉRTEŚÍTŐ 1925-1926, 31.

36 ÉRTEŚÍTŐ 1925-1926, 31. Ez volt a „szónoklati gyakorlat”, melyet az I-II. évfolyam végéig végeznie kellett. Lásd: DREL V. 1. d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve (1920-1926), 209.

– heti 1 órán és a mezőgazdaságtan az első- és másodévnél heti 2 órában Kállay Ödöntől.³⁷ Jól látható, hogy egy átlagos elsősnek, aki csak egy nyelvet tanult, heti 21 órája volt, ezek mellé jött még a heti egy-egy óra kötelező szemináriumi munka a két szekcióban.

Márkus Jenő alapvetően jeles tanuló volt, csupán héberből és egyháztörténetből kapott „jó” osztályzatot, valamint egyházi énekből „elégségest”.³⁸ Özvegye visszaemlékezése szerint nem volt sem jó hallása, sem jó hangja, így később, rinyahosszúfalui szolgálata idején naponta órákat gyakorolt harmóniumon, hogy a rábízott gyermekeknek jól taníthassa meg a református énekeket.³⁹ A második félévben az egyházi éneket sikerült „jó” osztályzatra felhozni, minden másból jeles érdemjegyet szerzett – sőt, több tanegységénél az „igen szorgalmas” jelzőt is ott találjuk.⁴⁰

A következő tanévben nagy változások történtek a teológia életében. A köztisztviselőként és közszerzetesként álló Csizmadia Lajos professzor nyugdíjba ment, helyére pedig a szintén Pápán végzett fiatal lelképásztort, Győry Elemért helyezték, Tóth Lajos professzor pedig első főiskolai igazgatói ciklusát kezdhette meg.⁴¹ Márkus Jenő már nem a nagytudású és tapasztalt Csizmadia professzortól sajátíthatta el a gyakorlati teológia alapjait, helyette az ifjú tanerő, – a szintén Csizmadia-tanítvány – Győry Elemér előadásait hallgathatta, aki a II. évfolyamnak homiletikát oktatott heti 2 órában.⁴² A II. évfolyam 18 főről 16 főre apadt, az elsősök 13-an voltak, így a teológián összesen 54 hallgató tanult.⁴³

Másodévesként az egyházi éneken kívül minden más tárgyát jeles érdemjeggyel teljesítette. Ekkoriban egy másodéves – sok esetben összevontan az új elsősökkel – az alábbi tantárgyakkal találkozott: ószövetségi bevezetőtan heti 3 órában, ószövetségi exegézis szintén heti 3 órában, német nyelv (heti 2 óra), vallástörténet (heti 3 óra), homiletika (heti 2 óra), egyháztörténet (3 órában), patrisztika⁴⁴ (heti 1 óra), filozófiatörténet (heti 3 óra), neveléstan (heti 2 óra), valláslelektan (heti 1 óra), egyházi ének⁴⁵ (heti 1 óra), jog (heti 2 óra), mezőgazdaságtan (heti 2 óra).⁴⁶ Ezen felül Pongrácz professzornál újszövetségi exegézist hallgattak heti 3 órában az I-II. összevont évfolyamok hallgatói, így egy átlagos másodévesnek – így Márkus Jenőnek is – 28-30 órája volt hat napra lebontva (átlagosan napi 5), melyhez a heti egy-egy óra szemináriumi jelenlét is társult.⁴⁷ A tanév második félévében vette át a filozófiai tárgyak oktatását a fiatal Vasady Béla professzor.⁴⁸

37 DREL V. 1. d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve (1920-1926), 209-211. *A teológiai anyakönyv tanúsága szerint Márkus Jenő nem hallgatott iskolatörténetet.*

38 A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1925-1926-os tanév I. féléve. Forrás: PRTA irattára.

39 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 5.

40 A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1925-1926-os tanév II. féléve. Forrás: PRTA irattára.

41 Tóth Lajos első igazgatói ciklusa 1926-1929 között volt. Lásd: ÉRTESÍTŐ 1926-1927.; ÉRTESÍTŐ 1927-1928.; ÉRTESÍTŐ 1928-1929.

42 DREL V. 1. d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve (1926-1934), 8.

43 ÉRTESÍTŐ 1926-1927, 47.

44 Ezt a tantárgyat Tóth Endre tanította az összevont I-II. évfolyamnak heti 1 órában.

45 Tóth Lajos kollégiumi ének-zenetanár (Tóth Endre professzor édesapja) az I. évfolyamnak külön is tartott énekórát, ezen felül heti 1 órában az I-IV. évfolyamnak összevont énekórát tartott, de lehetőség volt nála heti 2 órában egyházi zenét is tanulni (szintén az összevont I-IV. évfolyamoknak). Lásd: DREL V. 1. d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve (1926-1934), 1927. szeptember 22-i gyűlés 2. pontja.

46 A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1926-1927-os tanév I. féléve. Forrás: PRTA irattára. Illetve: A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1925-1926-os tanév II. féléve. Forrás: PRTA irattára.

47 DREL V. 1.d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve (1926-1934), 4-5.8.

48 DREL V. 1. d. A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kari jegyzőkönyve (1920-1926), 227.

A vonatkozó tanévben Márkus Jenő már az Önképzőkör könyvtárosi tisztségét viselte, ezen felül az újszövetségi szeminárium jegyzőjeként is tevékenykedett. Az újszövetségi szemináriumnak egyébként összesen négy tagja volt a tanév során, s Márkus Jenő a „*János apokalypsise magyarázatának története*” címmel készített dolgozatot.⁴⁹ Ezen felül az 1927. május 10-én rendezett rögtönzött vitaversenyen is részt vett, melynek témája a következő volt: „*Kívánatos-e a lelkésznek megszerezni a tanítói oklevelet?*” Azt ugyan nem tudjuk, hogy melyik oldalon állt a vitában, de annyi bizonyos, hogy a vitázó felek mindegyike dicséretben részesült.⁵⁰

Márkus Jenő teológiai tanulmányai alatt az intézmény jóvoltából különféle segélyekben részesült. A vonatkozó tanévben a 220 Pengő köztartási segély mellett az *Europäische Zentralstelle* jóvoltából 50 Pengőt kaphatott, ezen felül 16 Pengő tandíjsegélyben is részesült.⁵¹ Természetesen ez nem egyedi eset volt, hiszen a pápai teológia mindig igyekezett megragadni a lehetőségét a tehetséges, de szegényebb sorsú hallgatói támogatására.

A teológia hallgatóinak – miután lezárták I-II. éves indexüket – alapvizsgára kellett állniuk. Márkus Jenő alapvizsgájára 1927. június 20-21-e között került sor Pápán. A jegyzőkönyv szerint ő, aki „*a theologiai szaktanfolyam két első évének teljes befejezését lecke-könyvével igazolván, [...] az alapvizsgát [...] letette...*” Ó-, illetve újszövetségi irodalomtörténetből, egyetemes egyháztörténetből, vallásbölcseletről, nevelés-és oktatástanból jelesre vizsgázott, írásbeli dolgozata szintén jeles érdemjegyet nyert, így alapvizsgájára általános jeles osztályzatot kapott.⁵²

Az 1927-1928-as tanév egészen különleges volt Márkus Jenő számára. Ennek oka az volt, hogy – elnyerve egy ösztöndíjat – egész tanévben külföldön tanulhatott.⁵³ Amint olvashatjuk is: „*Az Europäische Zentralstelle által az egyetemes konvent útján egy teológus külföldi tanulmányainak végzésére adományozott 600 sfr.-ot, mit a dunántuli egyházkerület 300 sfr.-kal 900 sfr.-ra egészített ki, Márkus Jenő III. é. papnövendék kapta.*” Ezen felül 40 Pengő tandíj-segélyben is részesült.⁵⁴ A III. évfolyamban már csak 14 fő alkotta az évfolyamot, közülük hárman (Márkus Jenő, Pataky László és Kiss Lajos) egész éven át külföldön tanultak. Az egész intézményben összesen 45 hallgató tanult a vonatkozó tanévben.⁵⁵

Az 1927-1928-as tanév két szemeszterét Márkus Jenő Baselben hallgatta.⁵⁶ Erről az időszakról keveset tudunk, annyi azonban bizonyos, hogy pápai indexét is rendben tartotta – ahogyan erről a teológia anyakönyve is tanúskodik. Egyházi énekből ismételten „jó” osztályzatot kapott, minden másból azonban jeles érdemjegyet nyert. Harmadéven a hallgatók legnagyobb részt már új csoportbeosztásban – általában a III-IV. évfolyam volt együtt – tanultak. Heti 3 órában görög exegézist tanultak, ezen felül dogmatikát heti 4 órában, apologetikát (heti 2), közgazdaságtant (heti 2), héber exegézist (heti 3), ószövetségi bibliai teológiát⁵⁷ (heti 3 óra), egyházjogot (heti 4 óra),

49 ÉRTESÍTŐ 1926-1927, 49.

50 ÉRTESÍTŐ 1926-1927, 52. A vitázó felek: Döbrössy Lajos, Kathona Kornél, Vargha Gyula és Márkus Jenő voltak.

51 ÉRTESÍTŐ 1926-1927, 54.

52 DREL V. 1. e. Alapvizsga jegyzőkönyvek 2. kötet (1911-1943), 4/1927.sz. Négyen tettek alapvizsgát ezeken a napokon: Bakos Lajos, Beck Gergely, Márkus Jenő és Thüringer Lajos.

53 ÉRTESÍTŐ 1927-1928, 62.

54 ÉRTESÍTŐ 1927-1928, 60.

55 ÉRTESÍTŐ 1927-1928, 62.

56 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 5.

57 *A meghirdetett tárgyak között „ószövetségi vallástörténetet” találunk. Tóth professzor 1938-ban megjelent „Az Ószövetség vallása” című munkája bár vallástörténettel is foglalkozik, jelentős része mégis bibliai teológia. Talán ez áll emögött ebben a kérdésben is. Lásd: TÓTH LAJOS (1938): Az Ószövetség vallása. Főiskolai Könyvnyomda, Pápa.*

belmissziót⁵⁸ (heti 2 óra), gyakorlati bibliamagyarázatot (heti 2 óra), magyar egyháztörténetet (heti 3 óra), egészségtant (heti 1 óra), egyházi éneket (heti 1 óra) – a különféle szemináriumokat és nyelvórákat nem számítva.⁵⁹

Az 1928-1929-es tanév volt Márkus Jenő utolsó pápai tanéve. IV. évfolyamos hallgatóként a Tóth Ferenc Önképzőkörön belül a rendszeres teológiai szemináriumban dolgozott, s a következő témát dolgozta ki: „*Johann Blumhardt Kristoph, az apa és Kristoph Blumhardt, a fiu élete és teológiája*” – amelyért 20 P szorgalmi jutalmat kapott.⁶⁰ Ez a mű aztán „*A két Blumhardt*” címen könyv alakban is megjelent 1929-ben. Előszót nem más írt hozzá, mint kedves tanára, Dr. Vass Vince. A kötetet nemrég a Dunántúli Református Egyházkerület újból megjelentette.⁶¹

A negyedéves hallgatók heti 3-3 órában újszövetségi exegézist, újszövetségi bibliai teológiát, ószövetségi exegézist, erkölcsant, valamint magyar protestáns irodalomtörténetet hallgattak, ezen felül heti 2-2 órában katechetikát, liturgikát és szociológiát, heti 1-1 órában pedig szimbolikát, gyakorlati bibliamagyarázatot, egyházi éneket és egészségtant⁶², az idegen nyelvi (angol, francia, német, holland) és a különféle szemináriumi alkalmakat nem számítva. Márkus Jenő az az első félévben egyházi éneken kívül (melyre „jó” minősítést kapott) minden tárgyból jeles érdemjegyet szerzett, második félévben pedig még az éneket is jeles érdemjeggyel zárta le.⁶³

A tanév közben azonban a Somogy megyei Bolhásra rendelték segédlelkésznek 1928. november 1-jei hatállyal.⁶⁴ Bolhási szolgálata alatt fejezte be teológiai tanulmányait, s tette le általános jeles eredménnyel az első lelkészképesítő vizsgáját 1929 szeptemberében.⁶⁵ Mind ó-, mind pedig újszövetségi bibliamagyarázatból és bibliai teológiából, mind dogmatikából és szimbolikából, etikából és szónoklattanból jeles érdemjegyet szerzett, csupán írásbeli dolgozata lett jó érdemjegyű, de így is jelesen képesítettnek nyilvánították.⁶⁶ Bolhási segédlelkész-készsége 1929. október 1-jéig tartott, innen Rinyahosszúfaluba került, ahol 1931. október 31-ig szolgált. Itt gyakorolt naponta órákat harmóniumon. Özvegye leírása szerint „*nem volt sem jó hallása, sem jó hangja, de órákat gyakorolt a harmóniumon, hogy a rábízott gyerekeknek énekeinket jól taníthassa.*”⁶⁷

Szolgálata közben az egyházkerületi intézőbizottság őt javasolta az egyébként 600 svájci frank ösztöndíjat jelentő pályázatra, hozzáátéve, hogy amennyiben Márkus Jenő megnyeri a pályázatot, úgy a kerület valamilyen alapból kiegészíti az összeget további 300 svájci frankkal.⁶⁸ Úgy tűnik, az ösztöndíj-pályázatot megnyerte, hiszen 1930. november 3-án kiutazhatott Halleba, ahol 1931.

58 *A tantárgymeghirdetésnél a belmisszió a cura pastoralissal volt együtt.*

59 A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1927-1928-os tanév I. féléve. Forrás: PRTA irattára. Illetve: A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1927-1928-os tanév II. féléve. Forrás: PRTA irattára.

60 ÉRTESÍTŐ 1928-1929, 33.

61 Lásd: https://drekiadvanyok.blog.hu/2022/03/03/a_ket_blumhardt [2023.10.06.]

62 DREL V. 1. d. A PRTA tanári kari Jkv (1920-1926), 1928. szeptember 14. gyűlés 7. pontja)

63 A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1928-1929-os tanév I. féléve. Forrás: PRTA irattára. A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1928-1929-os tanév II. féléve. Forrás: PRTA irattára.

64 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 5.

65 DREL I. 1. a. A Dunántúli Református Egyházkerület Közgyűlési Jegyzőkönyve, 1929. szeptember 22-24. Kaposvár, 43. pont (24. oldal).

66 DREL V.1.f. Első lelkészképesítő vizsgálati jegyzőkönyv, 3. kötet (1911-1951), 9/1929.sz.

67 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 5.

68 DREL I. 1. a. A Dunántúli Református Egyházkerület Intézőbizottságának Jegyzőkönyve, 1930. május 2., Budapest, 16. pont (7. oldal). [DREL I. 1. a. A Dunántúli Református Egyházkerület Közgyűlési Jegyzőkönyve, 1930. szeptember 24-25., Pápa melléklete!]

február 24-ig a téli szemesztert töltötte, utána pedig márciustól a bécsi Collegium Hungaricumban állami ösztöndíjasként vendéghallgató lehetett.⁶⁹

Második lelkészképesítő vizsgáját a Pápai Református Kollégium 400 éves jubileumának évében, 1931. augusztus 31-szeptember 1-je között tette le Pápán. Mind gyakorlati teológiából, mind egyházjogból, magyar protestáns egyház- és irodalomtörténetből, gyakorlati bibliamagyarázatból jelest kapott, s még írásbeli dolgozata is jeles érdemjegyet nyert, így második lelkészképesítő vizsgája (is) általános jeles érdemjeggyel zárult.⁷⁰ 1929. június 14-én kapott végbizonyítványt.⁷¹

Aktív szolgálatban is Pápához kapcsolódva

Márkus Jenőt ezután – 1931. szeptember 13-tól kezdve – Tatára helyezték állami hittanoktatónak. Vallástanári szolgálata mellett folytatta teológiai tanulmányait, melynek eredményeként 1934. március 20-án Pápán teológiai magántanári képesítést szerzett rendszeres teológiából. Magántanári dolgozata 1934-ben nyomtatásban is megjelent, próbaelőadása pedig, mely a „*Történelem és hit*” címet viselte, 1935-ben jelent meg.⁷² Magántanári dolgozata „Schleiermacher váltságtana”- címmel jelent meg – nemrég ez is újra megjelent a Dunántúli Református Egyházkerület kiadásában.⁷³

Özvegye szerint Márkus Jenő mindig is vágyott arra, hogy tapasztalatait, meglátásait továbbadhassa. Antal Géza püspökhöz „*venia docendiért*”, vagyis tanítási engedélyért folyamodott, melyet meg is kapott. Ennek eredményeként már az 1934-1935-ös tanév második félévében „*A magyar református liberális teológia fejezetei*” címmel tartott heti két órás *speciál kollégiumot* a pápai teológia hallgatóinak. Az 1935-1936-os tanév első félévében pedig „*Korunk ébredési mozgalmai*”-címmel kért és kapott engedélyt óratartásra.⁷⁴

1936 tavaszán azonban jelezte, hogy mivel vallástanári vizsgára készült, ezért már 1935 decemberében sem tudott előadást tartani Pápán, s mivel az előtte lévő félévben is fokozott igénybevétellel számolt, ezért bejelentette, hogy nem tud a tanév folyamán több előadást tartani.⁷⁵

Megkezdett magántanári előadásai – özvegye leírása szerint – egészen más ok miatt: utazási nehézségek miatt maradtak abba.⁷⁶

69 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 5.

70 DREL V. 1. f. Második lelkészképesítő vizsgálati jegyzőkönyv, 4. kötet (1889-1936), 7/1931.sz.

71 A Pápai Református Teológiai Akadémia anyakönyve 1884-1942. Az 1928-1929-os tanév II. féléve. Forrás: PRTA irattára. → az anyakönyvben a következő lapon!

72 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 5-6.; DREL I. 1. a. A Dunántúli Református Egyházkerület Közgyűlési Jegyzőkönyve, 1934. szeptember 25k. Pápa, 60. pont (30. oldal), illetve Uo. püspöki jelentés (14. pont) 16. oldala. Márkus Jenő mellett Dr. Domján János tett magántanári vizsgát Pápán, ő Ószövetségből.

73 MÁRKUS JENŐ: Schleiermacher váltságtana. Változatlan utánnomás. A Dunántúli Református Egyházkerület megbízásából kiadta a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei. Készült a veszprémi OOK-Press Kft Nyomdájában 2015-ben.

74 DREL I. 1. a. A Dunántúli Református Egyházkerület Közgyűlési Jegyzőkönyve, 1935. szeptember 22-23. Pápa, 35. pont (27. oldal). Lásd még: DREL V. 1. d. PRTA tanári kar jegyzőkönyv (1934-1942), 14. oldal (1935. január 9-i ülés 10. pontja). Illetve: DREL V. 1. d. PRTA tanári kar jegyzőkönyv (1934-1942), 42. oldal (1935. szeptember 18-i ülés 8. pontja).

75 DREL V. 1. d. PRTA tanári kar jegyzőkönyv (1934-1942), 58-59 oldalak (1936. január 22-i ülés 10. pontja).

76 MÁRKUS JENŐNÉ (2005): Életrajzi vázlat, 9.

Utóhang

Dr. Márkus Jenő hűséggel helytállt tatai lelkipásztori szolgálatában, miközben időt szánt az ismereteinek bővítésére, a tudományos kutatásra – ezt bizonyítja 1939-ben egyháztörténeti szakcsoportból megszerzett doktorátusa is. Belekezdett egy monumentális mű: a sajnos soha el nem készült dogmatika igehirdetések általi előkészítésébe, de ezt a munkát már nem fejezhette be. Dr. Márkus Jenő tatai lelkipásztor 1955. július 4-én tért meg teremtő Urához.

Életéért, szolgálatáért hálát adunk Istennek, emlékezve az ige szavára: „Az igaznak az emlékezete áldott” (Péld 10,7a).

A Szerző református lelkipásztor (Noszlop és vidéke), doktorandusz hallgató (KRE-HDI), a PRТА óraadó tanára, a DREL levéltári munkatársa.

* * *

Csoportkép a második lelkészképesítő vizsgáról (1931). Forrás: Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei.

Állnak, balról jobbra: Pataky László, Boda József, Varga Gyula, Márkus Jenő.

Ülnek, balról jobbra: Dr. Tóth Endre, Dr. Antal Géza püspök, Dr. Incze Gábor.

TEOLÓGIÁNK BELSŐ ÉLETÉBŐL

Az alábbi rovatban teológiánk belső életéből vett villanóképekkel találkozhatnak Olvasóink. Célunk, hogy ezen „villanóképek” által bepillantást nyerhessenek Olvasóink a Pápai Református Teológiai Akadémia diákéletébe.

ELSŐ HETÜNK TEOLÓGUSKÉNT

Írták: Bertók Béla, Bognár Luca, Tóth Bettina, Vajda Péter Ádám

A Pápai Református Teológiai Akadémia küszöbét 2023. szeptember elsején, a beköltözés napján léptük át először mint elsőéves hallgatók. Már akkor megtapasztalhattuk milyen családi légkör uralkodik az intézményen belül és mindenki segítőkészen fordult felénk.

A következő nagy esemény számunkra a gólyatábor volt, amely Kömlődön, illetve Tatán került megrendezésre. A csapatépítő programok és beszélgetések arra szolgáltak, hogy a tanulás megkezdése előtt lehetőségünk legyen jobban megismerni egymást. Az első napot Kömlődön töltöttük, amit a vacsora melletti beszélgetés tett emlékezetessé. A második napon Tatára utaztunk, ahol egy csapatépítő sárkányhajózással kezdtük a napot a festői szépségű tatai Öreg-tavon. A gólyatáborunkat a tatai gyülekezet meglátogatásával zártuk, ami kiemelkedő hiszen minden ott szolgáló lelkész az Akadémián végzett. Ezúton is szeretnénk megköszönni a tábor szervező csapatnak.

A követő nap került sor a tanévnyitóra. A 2023-2024-es tanévet hivatalosai is teológus hallgatóként kezdtük meg. Örömmel tölt el, hogy részesei lehetünk az ország egyik legkiemelkedőbb teológiai képzésének. Izgatottan vártuk az első tanítási napot, amely héber órával kezdődött. Mindannyiunk számára érdekes volt elkezdni új nyelveken tanulni és új területeket megismerni. Hamar rájöttünk, hogy a tanulás nem ér véget a tanórák befejeztével és rengeteg feladat vár még ránk, de semmi nem riaszt vissza minket.

Megismerkedtünk a felsőbbévesekkel és részesei lettünk egy a nagyon jó közösségnek. Mindenki nyitottan áll hozzánk és szívesen segít bennünket, az első perctől kezdve befogadtak minket. Jó érzés egy olyan közösségnek a tagja lenni, ahol odafigyelnek egymásra. Vannak közös programok is, becsatlakozhattunk a kedd esti focizásokba, ami egy igazi csapatépítő élmény mindenki számára. A diákok és a tanárok együtt vezethetik le a feszültséget az önfelelt sportolás közben. Fontosnak tartjuk, hogy a megterhelt szellemi igénybevétel mellett a testmozgásra is jusson idő.

A reggeli áhítatok lehetőséget adnak, hogy elcsendesedéssel indíthassuk a napot. Ezek az alkalmak is hozzájárulnak a bibliai ismeretek bővítéséhez. A közösen indított napnak közösség összekovácsoló ereje van. Mindemellett segítséget nyújt a saját áhítatunkra és legációnkra való

felkészülésben. A legáció a félév egyik legnagyobb kihívása, hiszen akkor az elmúlt félévben tanultakat a gyakorlatba visszük át.

Hálásak vagyunk, hogy Isten eszközei lehetünk és Szentlelke által szolgálhatunk. Az elhívás több nyelven érkezett, hiszen mi mind különbözőek vagyunk és más- más utakat tettünk meg még ide érkezünk. Hisszük, hogy most már egy közös ösvényen járunk és bízunk benne, hogy ezt Isten jelölte ki számunkra. Imádkozunk azért, hogy az Úr gondviselő tekintete kövesse életünket.

„Menjete be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu, és széles az az út, ami a kárhozatba visz és sokan vannak azok, akik bemennek azon. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak azok, akik megtalálják azt.” (Mt 7,13-14)

A Szerzők elsőéves teológushallgatók.

VÉGZETTJEINK BEMUTATKOZNAK

2. RÉSZ

Dörömbözi Alex

2021 szeptemberétől kezdtem meg a Solti Református Egyházközségben hatodéves gyakorlati évemet. Ez egy érdekes momentum, hogy miért éppen ott. A „hazai” gyülekezetem (Soltvadkert) azt szeretne volna, ha otthon szolgáltam volna, ez azonban egyházi szempontból nem volt kivitelezhető. Így nem maradt más lehetőség, minthogy másutt végezzem a hatodévesemet.

A lelkészem ajánlotta, hogy Solt lelkészével beszéljek, mert Solton bizony elférne még egy ember. Többszöri találkozás és beszélgetés Váradi Péterrel, a solti gyülekezet vezető lelkészével, egyértelmű, megingathatatlan jel volt számomra, hogy ebben a gyülekezetben a helyem a gyülekezeti és a hatodéves szolgálatokat illetően. Bevallom, nem volt egyszerű dolgom, már eleve a kommunikációs nehézségek miatt sem. Ám a felügyelő lelkészem tudta, hogyan álljon a helyzetbe. Először apránként, majd fokozatosan vettem bele a gyülekezeti teendőimbe. Hittanórák, vasárnapi szolgálatok és miegymás. A hittanórák alkalmával több, megindító élethelyzettel találkoztam és szembesültem azzal, hogy vannak, akik már most, egészen fiatalon sok nehézséggel küzdenek.

Összegezve elmondhatom, hogy ezek az élmények, tapasztalatok nagyban hozzájárultak lelkészi pályám elindulásához.

Dörömbözi Alex hosszú éveken keresztül társszerkesztője volt lapunknak. Diplomaszerezését követően most nehéz szívvel búcsúzunk tőle. Életére, szolgálatára Isten áldását kérjük. (a Szerk.)

Kamondi Kinga

Gyerekkorom óta arról álmodoztam, hogy egyszer református lelkész leszek. 2014-ben, közvetlenül érettségi után jelentkeztem a pápai teológiára teológus-lelkész szakra. Mindig mindenhol különcnek számítottam, de valahogy a pápai közösségben úgy éreztem, végre egyszer nem lógok ki annyira a sorból – persze lehet, hogy ez csak az én illúzióm volt... Nagy lendülettel vettem bele magamat a tanulmányokba, és a kezdetektől igyekeztem aktívan részt venni a hallgatóság és a pápai gyülekezet életében is. Az évek alatt lassan rájöttem, hogy a kevesebb néha több, főleg, amikor az ember még fiatal és tapasztalatlan.

Néhány év szünet után katechéta szakra iratkoztam be, amelyet a korábbi tanulmányaimnak köszönhetően még két gyermek mellett is nagyon gyorsan el tudtam végezni. Ebben nagy segítségemre voltak a segítőkész professzoraink is, akik rendkívül nagy örömmel és nyitottsággal fogadtak vissza, s akikre ha gondolok, mindig meleg büszkeség és hála tölt el.

Nem érzem úgy, hogy bármit is vesztettem volna azzal, hogy végül nem lelkészként végeztem a PRТА-n, mert az Úr sokszorosan kárpótolt annak ellenére, hogy sokáig nem hallgattam az Ő szelíd szavára és intéseire. Mert kegyelmes szeretetéből nem csak diplomát, hanem szerető (lelkész)férjet, életre szóló barátságokat, lelki mélységeket és magasságokat ajándékozott nekem az ősi falakon belül. Teológusként sok dolgot megjegyeztem az eszemmel, katechétaéént pedig sok mindent megtanultam a szívemmel is.

Pápai teológusnak lenni egy fogalom, egy életérzés, és akkor is otthon érzi magát az ember, ha nem ugyanazokkal az emberekkel végzi el (és nem is ugyanazt) a szakot, mint akikkel elkezdte. Az arcok cserélődnek, néha a professzorok is, az épület és a város mindig szépül és változik, de két dolog biztosan állandó: az Úr Krisztus kegyelme, és az, hogy Pápán „szabadon tenyészik”...

* * *

Kutasiné Molnár Boglárka

Az újrászervezett Pápai Református Teológiai Akadémia kezdő évfolyamának lehettem tagja. Tizenheten tettünk fogadalmat ünnepi tanévnyitó istentiszteleten, majd iratkoztunk be 1998. szeptember 21-én. (Az anyakönyvben csak tizenhat név olvasható, mert F.Sz. nem szerepel a névsorban.) Másod- illetve harmadéven érkezett még hozzánk három hallgató, de végül a húsból csak négyen végeztünk együtt 2004-ben. Hárman lekipásztor szakirányon (jelenleg csak ketten szolgálunk lelkészként), egy társunk pedig hitoktatói végzettséget szerzett, mert nem tanult bibliai nyelveket.

Pápaiként nekem nyereség volt, hogy helyben tanulhattam, mivel helyismeretem volt, és az otthoni kényelem továbbra is rendelkezésemre állt, illetve az útiköltség, kollégiumi díj nem terhelte édesanyámat, aki egyedül nevelt minket.

A teológia első két tanévében a gimnázium Jókai utcai szárnyának első emeletén folyt a tanítás. A lengőajtó melletti terem volt a mi osztálytermünk, benne egy harmóniummal, egy öreg

fénymásolóval és két számítógéppel, U-alakban pedig asztalokkal. Másodéven a tanári asztalra került még egy pulpitus Tislér Géza főjegyző úr kérésének eleget téve. A második teremben volt a Dékáni Hivatal, aminek ajtajában kapott helyet a modern fénymásoló, mögötte bútorlappal leválasztva egy „zugkonyha”, ahol a kézműos mosogatóként funkcionált, és mellette egy kisszekrényen kávéfőző és vízforraló működött. Gyakran jutott innét a teológusoknak is egy-egy csésze innivaló. A rejtekkonyha melletti falon, illetve azzal szemben irattartó szekrények voltak, az ablaknál egy számítógép asztal állt a tanárok rendelkezésére, és szűkös pihenősarok került kialakításra két fotel, egy kanapé és egy dohányzóasztal felhasználásával. A szőnyegezett kisszoba közepén egy körasztalnál dolgozott Szabó Gabriella tanulmányi titkár-lelkipásztor. Ez a helyiség volt a Dékánia, ami egyszerre volt igazgatói szoba, titkárság, tanári szoba, ahova mi teológusok betódultunk ügyet intézni, egyeztetni, kérni, szervezni. A harmadik tanévet költözéssel kezdtük, mert a NÁTUS épületének már volt használható része.

Nagyon praktikus volt az első két tanévben a gimnázium épületében, mert a könyvtár az alattunk lévő szinten volt. Gyakran jártunk le a könyvtárba, ahol ebédidőben a levéltárosokat is el lehetett érni, sőt a könyvtári oldalajtónál volt egy álló hamutartó két szék kíséretében. Szemben, az utca túloldalán volt a Főnix, ahol szívesen ücsörögtünk. Emlékszem, amikor Balambér (Ikafalvi Farkas Dávid) megjött Kubából, ott fejlesztett bennünket villám tempójú dominózásra, ahogy az öreg kubaiaktól látta. Vidám, gitáros bandázást szoktunk tartani a Korvin utcában Stubánnénál (Stubán Zsigmondné Ildikó néni), akinek a Somlón volt szőlője, ahova úrhajós veje, Farkas Bertalan Gagarinnal együtt írta fel nevét a pincefalra. A Bevezetés a keresztyén teológiába tantárgyból különleges módon szereztünk jegyet: vizsga előtti este biliárdozni voltunk a Székelyben, és az ott folyó dogmatikai diskurzus alapján, hazagyaloglás közben Szajúz (Dr. Szabó István) jegyet ajánlott a jelenlévő teológusoknak. A mi professzoraink nem laktak helyben, hanem mindenkinek megvolt a napja, amikor előadást tartott. Zsengellér József vasárnap esténként jött vonattal, és a hét első felében tanított, Vladár Gábor általában a hét második felében, de gyakran már előbb megérkezett. Szerdán jött Szabó István, csütörtökön Márkus Mihály Püspök, havonta egyszer pedig Anne-Marie Kool, mint egy éjhercegnő, éjszakába nyúlóan tartotta tömbösített előadásait. Az öt tanszékvezető mellett volt nekünk még egy professzorunk, Gimel bácsi (Dr. Tóth Kálmán), aki az első tanévnyitón tanszékfoglaló beszédet is mondott. Az államosítás előtti időszak és az újraindítás kora között ő volt az élő kapocs, a régi idők többi tanára akkor már nem élt. A későbbi tanévekben tanársegédek kezdett alkalmazni a teológia, de a mi évfolyamunkat ők már nem tanították.

Vasárnaponként, ha nem mentünk gyülekezeti kiszállásra, akkor a pápai templomba jártunk istentiszteletre, ahol a jobb oldali karzat alatt tanyáztunk. Márkus püspök úr jóvoltából mindig gyűrűsmappába rendezett tananyagunk volt, és nyaranta a Kárpát-medence egy-egy egyházkerületét járhattuk be mikrobuszokkal „Püsi-túrán”. Maja nénitől (Veres Györgyné Petrőcz Mária) megtanulhattuk, hogy énekelni és énekkart vezetni bárhol lehet, legyen az akár porta, akár tetőtéri tévészoba.

Nem állami leckekönyvet használtuk, hanem az Akadémia saját leckekönyvet készített. Ennek nyitóoldalán és az első félévi tantárgyaknál szereplő akadémiai pecséten üres díszszalag

látható, nincs rajt a Kollégium jelmondata, ugyanis ki lett kaparva. Hibásan készítették el, a „Szabadon tenyészik” helyett „Szabadon tenyésztik” volt a felirata. Mivel Szabó Gabriella teljesen egyedül volt a felvételi előkészítésére, szólt nekem, mint helyben lakónak, hogy ha van időm és kedvem, akkor segítek az előkészítésben. Természetesen bementem segíteni, és a vizsgán használandó üres papírok pecsételésekor vettem észre a hibát, amit aztán leleményesen orvosoltunk. Vicces volt, hogy néhány évfolyamtársam ősszel meg volt lepve, amikor velük együtt beültem az iskolapadba, mert bár minden részvizsgán részt vettem én is, ők mégis teológiai dolgozónak vélték, mivel a felvételikor én vezettem őket egyik helyszínről a másikra, illetve végeztem el rám bízott adminisztrációs feladatokat

Alapvetően jó tanuló voltam – csak a görög volt mumus számomra –, és szerettem a közösségért cselekedni. Voltam elnöke a szociális- és pénzügyi bizottságnak, létrehoztam a jegyzettárt, pályázaton nyertem számítógépet a HÖK terembe, később senior lettem. Lakatos Noémivel évekig szerveztük az Egyetemi Esteket, aminek a helyszíne a gimnázium díszterme volt, így a fiúk havonta cipelték a teás termoszkokat és bögréket a NÁTUSból oda-vissza. A televízió által 2000-ben közvetített március 15-i városi műsor forgatókönyvét levéltári anyagok alapján én készítettem el, a zenét Bellai Zoli és Gueth Peti tették hozzá, Bátki Géza volt a hajdani palástos lelkész, és Marosvölgyi Péter zúgó tapsot kapott „*A karthagói harangok*” elszavalása után, pedig ezt a verset többször ki akarták venni a műsorból a hosszúsága miatt. Az év végi Deáklakoma saját gyermekem, és örömmel hallom, hogy még létezik ez a hallgatókat és tanárokat összefogó év végi program.

Három a magyar igazság, tartja a mondás, s bizony én háromszor diplomáztam a Pápai Református Teológiai Akadémián. Először 2004-ben, amikor még csak főiskolai szintű diplomát adhatott ki az intézmény, majd 2010-ben, amikor már egyetemi szinten akkreditálták, végül homiléta szakon 2023-ban. Lehetne az emlékezés-érem másik oldaláról is írni, mert nem volt mindig minden igazságos, zökkenőmentes és napfényes, de azzal együtt is ugyanaz lenne a végkövetkeztetésem: szerettem pápai teológus lenni, és hálás vagyok Istennek, hogy Dr. Zsengellér József évfolyamfelelős professzor kezdő évfolyamának tagja lehettem, – kezdetben háromszínű hajjal és öt fülbevalóval.

* * *

Szűcs Boglárka Csenge

Szűcs Boglárka Csenge vagyok, 22 éves. Jelenleg Tatán élek és a helyi gyülekezetben, valamint a hozzá tartozó iskolákban és óvodákban teljesítek szolgálatot. 2021-ben kezdtem és idén fejeztem be tanulmányaimat a Pápai Református Teológiai Akadémia, Katechéta-lelkipásztori munkatárs szakán. Szakdolgozatomat a „*Mozgásművészet alkalmazási módjai és lehetőségei a hitoktatásban*” - címmel készítettem. Hogy miként kapcsolódik a művészet, ezen belül is a tánc és a teológia tudománya? Minderre a táncművészettől a Teológiáig vezető utamon kaptam meg a válaszokat.

A művészetek mindig is fontos szerepet töltek be az életemben. Eleinte a rajzolás és a festés, majd később a tánc és a zene volt az, amiben igazán ki tudtam fejezni önmagam. A művészet számomra a lélek tükörképe. Üzenetet közvetít, érzéseket ébreszt, formálja a lelkünket. A tehetség Isten ajándéka és minden alkotás az Ő dicsőségét szolgálja. Ennek alapján talán nem is meglepő, hogy középiskolai tanulmányaimat a Győri Tánc és Képzőművészeti Iskolában kezdtem, klasszikus balett tagozaton. Az itt töltött idő és a tánc sokat adott és tanított nekem. A jelenlévő értékekkel és szemléletmóddal azonban nem tudtam azonosulni, ezért tanulmányaimat a szellemiségében hozzám közel álló Tatai Református Gimnáziumban folytattam tovább.

A gimnáziumi évek során több alkalommal részt vettem az SDG Bibliaismereti versenyein, ami meghatározó élmény volt számomra. A felkészülés alkalmat adott a Bibliában és annak egy-egy könyvében való elmélyülésre. Talán ekkor fogalmazódott meg bennem először a gondolat, hogy szeretném, ha a hit nem csak az életem alapja és része lenne, hanem később a hitoktatás a hivatásommá válna.

Mindig is nagyon szerettem a gyerekeket és a velük való foglalkozás, az ő tanításuk és lelki épülésük elősegítése fontos számomra. Szüleim részéről családi mintaként, a szeretetteljes, támogató közeg, a hit, a hűség és a szeretet fontossága az, ami végigkísérte eddigi életem. A gyermekek szeretettel gondozása, nevelése és segítése, olyan mintát adott, ami életem és értékrendem meghatározó részévé vált. Hozzám közel álló emberek mutattak hitbéli elkötelezettségükkel és közösségbeli életükkel követendő példát számomra. Szűcs András dédnagyapám méltán elismert tanító és nevelő munkája, önzetlen segítő és szolgálatkész élete és elkötelezettsége a gyermekek iránt példaértékű számomra. A nagyszüleim szintén gyermekközpontú pedagógusok, ami lehetőséget adott számomra megismerni és elköteleződni egy olyan hivatás mellett, melyben kiemelkedően fontos a hittel, szeretettel és odaadással végzett oktatás és nevelés.

A Teológián eltöltött két év alatt számos olyan élménnyel és tapasztalattal gazdagodtam, ami megerősített az elhívásomban és a döntésemben. Tanulmányaim közben lehetőségem volt a gyülekezetemben szervező és segítő szolgálatokban részt venni. A nyári hittanos és ifjúsági táborok, a hétvégi zenei szolgálatok és az ünnepi műsorok mellett a tavalyi tanévben 6 osztályban és 3 óvodában végeztem hittanoktatási szolgálatot. A gyermekek tanóráinak, foglalkozásaik előkészítése és a tevékenységek koordinálása szép élmény és egyben tapasztalat is volt számomra.

„Minden, amit megtanultam és megismertem, lépésről lépésre közelebb vitt Istenhez. Ma már meggingathatatlan meggyőződése, hogy létezik Gondviselő. Csak abban hiszek amit biztosan tudok. Ezért nem csak azt mondom, hogy hiszek Isten létezésében – hanem teljes bizonyossággal tudom, hogy Ő létezik.”

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

1. Kérjük, hogy lapunkba szánt írásait az alábbi irányadó formai követelményeknek megfelelően küldjék el *Szerkesztőségünknek*: a szöveget balra zártan (vagy sorkizártan), Times New Roman betűtípusban, 12 pontos betűmérettel, egyes sorközzel, valamint 2,5 cm-es margóval készítsék el.

2. Kérjük, hogy tudományos igényű cikk esetén a lábjegyzetek folyamatos számozással következzenek egymás után.

3. Példák a lábjegyzetelésre:

Egy szerző esetén: SZERZŐ (ÉVSZÁM): Cím. Kiadó, Kiadás helye, oldalszám.

Több szerző esetén: Főszerkesztő neve (ÉVSZÁM, SZERK.): Cím. Kiadó, Kiadás helye, oldalszám.

Tanulmány esetén: SZERZŐ (ÉVSZÁM): Tanulmány címe. In: SZERKESZTŐ (ÉVSZÁM, SZERK.): Kötet címe. Kiadó, Kiadás helye, oldalszám.

Folyóiratcikk esetén: SZERZŐ (ÉVSZÁM): Cikk címe. In: FOLYÓIRAT CÍME, évfolyama, lapszáma, oldalszám (-tól-ig).

4. Tudományos igényű cikk küldése esetén kérjük, ne készítsenek teljes bibliográfiát, hanem a fentebb látható módon lábjegyzetelésben jelezzék a hivatkozott mű adatait.

5. Kérjük, hogy amennyiben a részünkre megküldött írást a későbbiekben máshol megjelentetik, a megjelentetésnél mindenképpen jelezzék, hogy az adott írás már megjelent egyszer a Pápai Kollégiumi Lapok hasábjain.

6. Hasonlóképpen, ha olyan írást küldenek részünkre, mely már egyszer megjelent egy másik lapban, legyenek kedvesek ezt megírni *Szerkesztőségünknek*, hogy a megjelentetés alkalmával ezt jelezhessük.

7. Szerzőink számára tiszteletpéldányt biztosítunk.

8. A szerzők maguk vállalnak felelősséget írásuk tartalmáért.

* * *

KÖVETKEZŐ LAPZÁRTA: 2023. DECEMBER 1.

A Pápai Kollégiumi Lapok a Pápai Református Teológiai Akadémia diákújsága. Nyomatott a Teológiai Akadémián. Írásait, észrevételeiket a Szerkesztők az alábbi elérhetőségre várják: pklujsag@gmail.com.

